№ 154 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՅՈՒԼԻՍԻ 20

1906

ԵՐԵՍՈՒՆՉՈՐՍԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի. առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԷԿՈՎ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից)

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՇԱԲՈՒՆԱԿՎՈՒՄ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳՐԻ

ՆԵՐԿԱՅ **1906** ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(34-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 ռուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ռ., տասն ամսվանը՝ 9 ռ., ինն ամսվանը՝ 8 ռ., 8 ամսվանը՝ 7 ռ., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ռ., հինգ ամսվանը՝ 5 ռ., չորս ամսվանը՝ 4 ռ., երեք ամսվանը՝ 3 ռ., երկու ամսվանը՝ 2 ռ. և մի ամսվանը՝ 1 ռուբլի։ Յուլիսի 1-ից մինչև 1 հոկտեմբերի 2 ռուբլի։

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 ռուբլի։

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւն)։ Ստորագրվել կարելի է մէկ ամսի 1-ից։

Բացի բաժանորդներին լրագիր հասցնելը խմբագրութեան տուած հասցէներով վերցրել է իր վրա Թադէոս Բունիաթեան (գրավաճառանոց, հայոց եկեղեցուն կից), ուստի լրագրի համարների ուշ կամ անկանոն ստացվելու դէպքում Բացի բաժանորդները պէտք է դիմեն նրան։

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակները և ծրարները ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ" կամ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Հասցէն փոխելու համար պէտք է վճարել 40 կոպէկ։

Յայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով։

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Թիֆլիսի Ներսիսեան Հայոց Ազգային Հոգևոր Դպրոցի Հոգաբարձութիւնը հրաւիրում է նոյն դպրոցի համար տեսուչ հետևեալ պայմաններով։ Տեսուչը ստանալու է տեսչական ռոճիկ տարեկան 2400 ռուբլի, շաբաթական 6 դասով՝ դասագինը 70-ական ռուբլի։ Տեսուչն ունենալու է և օդնական։ Ցանկացողները պէտք է դիմեն հոգաբարձութեան մինչև այս տարվայ յուլիսի 25-ը։

(15-ին, 19-ին և 22-ին) 2—3 տա.

1906 թ. յուլիսի 7-ին բացվեց

Ղզլ-Արվատում (Անդրկասպեան)

„ՍԱՍՈՒՆ"

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆԸ,

որի մասին պատիւ ունենք յայտնելու մեզ հետ գործ ունենալ ցանկացող օտարաքաղաքացիներին։

Տնօրէններ՝ Գ. Ս. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆՑ
Ա.Լ. Յ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑ

տա. 3—3

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Խմբագրութեան կողմից. Ի՞նչպէս վարվել։ Վերջին տեղեկութիւններ. Պատուիրակների ընտրութիւնը Գանձակում. Շարժումներ. Պետական Դումայի առիթով. Կոնգրեսներ. Սասնոյ զրոյցի հոգաբարձութեան. Դումայի արձակումից յետոյ. Յունիսի 7-ի կոնդակը. Օգոստոսի 15-ի ժողովը. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ.—Ինչով վերջացաւ յեղափոխական շարժումը Թեհրանում. ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԻՑ

«Մշակի» համարը երեկ լոյս չը տեսաւ խմբագրութիւնից բոլորովին անկախ պատճառներով։

Բանտարները, իրանց մի քանի պահանջների կատարումը ապրանքի կողմից արագացնելու նպատակով, գործադուլ էին յայտարարել։

Մենք ամեն ջանք գործ դրինք լրագրի համարը լոյս ընծայելու, բայց աջողութիւն չունեցանք։

ԻՆՉՊԷՍ ՎԱՐՎԵԼ

I

Լ. Սարգսեանը իր «Կենտրօնական ժողովի առիթով» յօդուածում, որ զետեղել էր «Մշակի» վերջին երեք համարներում (№№ 151, 152 և 153), յայտնում է մի քանի խորհրդաւորութիւններ կենտրօնական ժողովը գումարելու հարցի վերաբերութեամբ։

Մենք խոստացանք այդ յօդուածի մասին յայտնել մեր կարծիքը, որը ահա և ներկայացնում ենք։

Նախ Լ. Սարգսեանը ընդգծում է, որ ընտրութիւնները կարելի էր և պէտք էր կատարել ուղղակի ձայնաւորութեամբ և ոչ չեղակի, ինչպէս այժմ է հրահանգված։

Դա սկզբունքային մի առաջարկ է։ Մենք առիթներ ենք ունեցել յայտնել մեր նպաստաւոր կարծիքը ընտրութեան քառաստիճան սիստեմի օգտին և կարծում ենք, որ նրա անմիջական ներմուծման համար չէնց այժմներից չը կային գործնական դժուարութիւններ։

Անշուշտ դա միայն զանցառութեան արդիւնք է և յետագայ ընտրութիւնների ժամանակ նա արդէն ստացած կը լինի իրական գործադրութիւն։

II

Երկրորդ՝ յօդուածագիրը կարծում է, որ ներկայ բոպէում բոլորովին անկարելի է կանոնաւոր ժողովրդական ընտրութիւններ կատարել, որովհետև մեր կեանքում ներկայումս ընտրութիւնները վրանգված են միլիտարական ոգու կամ ռազմական տարրերի չափազանց եռանդուն և անսանձ միջամտութեան և գործունէութեան շնորհիւ։

Մենք բոլորովին ենք և բողոքում ենք ամեն մի բռնի ճնշման դէմ, որ կարող է խանգարել ընտրութիւնների կանոնաւորութիւնը, որտեղից էլ գայ այդ բռնութիւնը։ Այդ մասին կասկած չէ կարող լինել, և երկու կարծիք տեղի չեն կարող ունենալ։

Սակայն պէտք է նկատենք, որ մենք ամենևին երկիւղ չունենք, որ մեր առաջիկայ ընտրութիւնները սան պատգամաւորների այնպիսի կազմ, որ առաջնայնէ վտանգաւոր և ազէաբեր հետևանքներ։ Մենք հաւատում ենք ժողովրդական ներկայացուցչութեան գաղափարին, և եթէ այդ ներկայացուցչութիւնը նոյն իսկ լինի փոքր ինչ միակողմանի, նա իր ամբողջութեան մէջ կը գտնի կօրրեկտիվներ, շակուներ և չէ կարող թոյլ տալ ամբողջ ժողովի կողմից անհեթեթութիւններ։

III

Հասարակութեան մէջ մի որոշ ժամանակ գերիշխող է լինում մի որևէ տրամադրութիւն, որը անշուշտ բաւարարութիւն չէ կարող տալ բոլոր հասարակական հոսանքներին, բոլոր կուսակցութիւններին։

Մի հինգ վեց տարի առաջ մեզանում ուժեղ էր ազատամիտ տրամադրութիւնը, իսկ պանգրամականները իրանց զգում էին ճնշված ու ասպարէզից դուրս մղված։ Երկու տարի առաջ, երբ եկեղեցական կալուածքների խլվեցին, դպրոցների փակվեցին և լուրեր կային իրաւունքների կրճատումների մասին, մեր հասարակութեան մէջ ուժեղացաւ պահպանողական տրամադրութիւնը։

Այժմ նորից տիրում է ազատամիտ տրամադրութիւն, որը ընդունում է յաճախ տրամական և ամենաձայրայեղ արտայայտութիւն։

Այդպէս եղել է և կը լինի նաև ապագայում։

IV

Անկասկած՝ որոշ հասարակական տրամադրութիւնը ազդում է ընտրութիւնների վրա և ընորոշում է ընտրվածների կազմը։

Եւ մենք տեսնում ենք ուրիշ երկիրներում, թէ ինչպէս զանազան ժամանակներում հասարակաև և պետական գործերի դրութիւնը կանգնում երբեմն ազատամիտ, երբեմն պահպանողական, կամ մի որևէ ուրիշ կուսակցութիւն։

Մենք լաւ հասկանում ենք, որ Լ. Սարգսեանն այդ գերիշխող տրամադրութիւնների մասին չէ խօսում, այլ բանի, ճնշող անաբեկող ազդեցութիւնների մասին, որոնք խանգարում են նոյն իսկ երևան գալու այն իրական տրամադրութիւնը, որ իսկապէս գոյութիւն ունի որոշ ժամանակ։

Այո, մեզ ևս յայտնի են բռնութեան բազմ թիւ տխուր դէպքեր, բայց այնուամենայնիւ մենք նրանց չենք տալիս մեծ նշանակութիւն, հաւատում ենք հմազգային ձայնին և ամբողջութեան մէջ մի քանի անպատեհութիւնների պատճառով չէինք ցանկանայ յետաձգել կենտրօնական ժողովի գումարման գործը։

V

Լ. Սարգսեան հաշուել է մեր հասարակութեան մէջ եօթն առանձին կուսակցութիւններ և նրանց բնորոշելու համար տուել է մի երկու ածական և յիշել նրանց օրգանների անունները։

Մենք չենք ընդունում այդքան կուսակցութիւն և հաւատացած ենք, որ մի քանի օրգաններ եթէ գաղարած լինէին, նոյն իսկ չէր էլ յիշվի այն կուսակցութեանց անունը, որոնց իբր թէ բերանն էին նրանք կազմում։

Մեզանում հասարակական հոսանքները եղել են մինչև այժմ առաջադիմական և պահպանողական։ Վերջինս չափազանց թուլացել է վերջին երկու տարվայ ընթացքում, իսկ առաջինի մէջ երևան են եկել մի քանի ճիւղաւորութիւններ, որոնք սակայն մինչև այժմ դեռ չեն կերպարանվել և կազմակերվել, բացի սոցիալ-դեմոկրատական երից։

Ինչ վերաբերում է դաշնակցական կազմակերպութեանը, նա պարունակում է իր մէջ մի քանի հոսանքներ, որոնք գժտարութեամբ են տպրում մի ընդհանուր կեղեի մէջ և ձգտում են «դիֆֆերենցիացիայի»։

VI

Սակայն ընդունենք մի բոպէ Լ. Սարգսեանի կուսակցութիւնները առանց հաշի առնելու նրանց ստուարութիւնը և նշանակութիւնը կեանքի մէջ։

Եւ ահա Լ. Սարգսեան առաջարկում է, որ կենտրօնական ժողովը յետաձգվի, իսկ իբրև նախաբան և նախապատրաստական մի քայլ կազմվի այդ բոլոր կուսակցութիւններից մի յանձնաժողով, որ և կարգադրի հերթական անյետաձգելի խնդիրները, այն է՝ դպրոցական և տընտեսական։

Այդ առաջարկը մենք համարում ենք անընդունելի։

Դա մի յանձնաժողով կը լինի, որի ոչ կազմն է կանոնաւոր, ոչ իրաւասութիւնը որոշ և ոչ նրա որոշումները հեղինակաւոր։ Եւ ինչ բարոյական կամ պարտադիր նշանակութիւն կարող են ունենալ այն եզրակացութիւնները, որոնք կը կայացվեն յանձնաժողովի մէջ ձայների մեծամասնութեամբ։ Մի՞թէ այդպիսի պատահական և անիրաւասու մարմնի ձայների մեծամասնութիւնը կարող է ունենալ դրական նշանակութիւն։

Անշուշտ ոչ։

VII

Եթէ այդպիսի մի գործ յանձնված լինէր այն բիւրոյին, որը ընտրվել էր հասարակային ժողովի կողմից և գործում էր վերջին տարվայ ընթացքում Թիֆլիսում, դա դեռ հասկանալի կը լինէր իրաւասութեան կողմից։ Մենք այդ չենք առաջարկում, որովհետև առաջինը ամենևին չենք ցանկանում կենտրօնական ժողովը յետաձգել, և երկրորդ բիւրոն սակաւամարդ է դարձել և ինքը կարօտ է վերընտրութեան։

Մեր կարծիքով, Վեհափառի հրաւիրած կենտրօնական ժողովը որքան էլ պակասաւոր լինի, այնուամենայնիւ աւելի հեղինակաւոր կը լինի, քան մի որևէ ուրիշ հիմարկուիլ հէնց նոյն իսկ ներկայ պայմաններում ու հանգամանքներում։ Եւ մենք հաւատացած ենք, որ նա կը վերաբերվի գործին ամենամեծ լրջութեամբ և եթէ անձեռնհաս է որոշ հարցեր լուծելու, նա միջոցներ ձեռք կառնէ ուսումնասիրելու խնդիրները, մշակելու նիւթերը և յետոյ համագային որոշումներ կայացնելու։

VIII

Եթէ անյարմարութիւններ ծագելու լինեն կենտրօնական ժողով այժմէն իսկ գումարելու համար, այն ժամանակ, անհրաժեշտութիւն կը զգացվի մի որևէ միջոց գտնելու հերթական հարցերի մշակութեան և լուծման համար։

Գուցէ այն ժամանակ մի բոլորովին անկախ համաժողով կը հրաւիրվի, ինչպէս այս տարվայ ուսուցչական, կամ անցեալ տարվայ գպրոցական համաժողովներն էին, կամ գործակցութեան կը հրաւիրվեն կենտրօնական բիւրօն ու բոլոր հասատատութիւնները միասին — սակայն այդ բոլորը կուսենայ միայն յարաբերական նշանակութիւն և զուրկ կը լինի հեղինակութիւնից։

Ուստի ցանկալի է, որ կենտրօնական համաժողովը չը յետաձգվի, և այժմեանից հիմք դրվի նրա ապագայ գործունէութեան համար։ Նա ներկայումս անշուշտ, կարող կը լինի միայն գպրոցական հարցը փոքր ի շատէ բաւարար կերպով աւարտ մղել, որովհետև արդէն կայ կատարված աշխատանք և գոյութիւն ունի նախապատրաստական նիւթ։ Իսկ ինչ որ չէ կարող նա քննել և վճռել, բնականաբար կը յետաձգվի։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Աղդամ, 18 յուլիսի

Հեռագրաթելը նորից կտրվեց, և մենք տեղեկութիւններ չունենք Շուշու մասին։

Գիւղերի շրջանում անհանգիստ է։

—

Երևան, չարեքշաբթի, յուլիսի 19-ին, կէսօրվայ մօտերը նորից վերսկսվեց հեռագրական հաղորդակցութիւնը Շուշու հետ։

=

Շուշի, 17 յուլիսի

Պաշտօնապէս արձանագրված է, որ նախայարձակումը եղել է Թուրքերի կողմից։ Ցայտնի է, որ մի Թուրքի մէնից սկսվել է հրացանաձգութիւն։ Թուրքերը աշխատում են հերքել այդ բանը, բայց կան նրանց դէմ ապացոյցներ։

Շուշու քաղաքապետի Բալանթարեան հեռագրով դիմեց Բագուի հայերին և Թուրքերին, յորդորելով որ չը հետևեն Շուշու օրինակին և չը խանգարեն խաղաղութիւնը։

—

Ելաթ, 18 յուլիսի

Թիֆլիս է գ՝ում Թուրք պատգամաւորների մի խումբ ներկայանալու Փոխարքային և զեկուցանելու Շուշու դէպքերի մասին։

—

Շուշի, 19 յուլիսի

Հայերի զոհերը աւելի մեծ են, քան հաղորդել էինք։ Սպանված և լուրջ վիրաւորված հայերի թիւը հասնում է յիսունի, թեթև վիրաւորվածների թիւը որոշված չէ։ Անյայտ է Թուրքերի զոհերի թիւը։

Այրվել են մզկիթը և նրա շուրջ եղած տները։ Թուրքական թաղում այրված են շատ տներ, ասում են աւելի քան հարիւր։

—

Գօրիս, 19 յուլիսի

Այստեղ լուր է ստացվել, որ Սիսիան գիւղում մեծ ընդհարումներ են տեղի ունեցել։ Թուրքերը մեծ կորուստներ են ստացել։

—

Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վօրոնցով-Դաշկով հետևեալ հեռագիրն է ուղարկել Բագուի ժամանակաւոր գեներալ-նահանգապետին, 1906 թ. յուլիսի 15-ին, № 240.

«Բագուում ապրող շուշեցիները հեռագրում են ինձ, թէ նրանք ընկզմված են վշտի մէջ Շուշում տեղի ունեցող դէպքերի առիթով և խնդրում են յետ կանչել գեներալ Գօլոշչապովին։ Իմ ստացած տեղեկութիւնների համաձայն, ազգաբնակութեան դէմ ձեռք առնված բէպրեսիվ միջոցների պատճառը եղել է Թուրքաց մասի յարձակումները պաշտօնատար անձանց և զօրքի վրա, ստորին զինուորների սպանութեամբ։ Թողնելով նրանց խնդիրքը անհետևանք, խնդրում եմ հաղորդել այդ մասին յիշեալ շուշեցիներին, ինչպէս և Թաղիեվին, և յայտնել, որ գեներալ Գօլոշչապովից այսօր ստացված զեկուցման համաձայն երկու թշնամացած կողմերը սպիտակ գրօշներ էն պարզել և ցանկացել են ընտրել ամեն մի կողմից 15 հոգի հաշտութեան մասին բանակցելու։ Ընտրվածները պէտք է հաւաքվեն վաղը ժամը 3-ին հաստատ հաշտութեան վերջնական կնքման համար»։

—

Շուշուց հեռագրում են. Յուլիսի 15-ին հայերի և Թուրքերի միջև շարունակվում էր հրացանաձգութիւն, թէպէտ նշանաւոր չափով թուլացաւ։ Նոյն այդ օրը քաղաքի ներկայացուցիչների միջև հարց ծագեց խաղաղութիւն կապելու մասին և այդ հարցը վերջնականապէս պէտք է վճռվէր ամսի 16-ին։ Սակայն, այնուամենայնիւ, հրաձգութիւնը նորից սաստկացաւ ամսի 16-ին և ամսի 15-ին թուլացած հրդեհը վերսկսվեց։

Լուրերից երևում է, որ հրդեհը լափել է շատ մահմեդականների տներ և հայի մի տուն։ Երկու կողմերից սպանվածների և վիրաւորների թիւը չէ որոշված։ Գաւառական վարչութիւնը չէ գործում։

Յուլիսի 7-ին Շուշից նորից տեղեկութիւն է ստացված, որից երևում է, որ յուլիսի 16-ի երեկոյեան պատգամաւորները և իշխանութիւնները անցել են քաղաքի փողոցներով և գիրքերով, որ հրացանաձգութիւնը դադարել է, և որ յուլիսի 17-ին պէտք է կայանայ վերջնական որոշում խաղաղութեան դաշն կապելու մասին հայերի և Թուրքերի միջև։

—

Գանձակ, յուլիսի 16-ին

Ամսիս 13-ին «Նալ-Թօքան» կոչվող վայրում, որը կից է Բանանցի և շրջակայ գիւղերի սահմանին, որտեղով անցնում են քաջաւորները—սպանվում են երկու հայ գեղջուկ ճանապարհորդ Թուրքերի ձեռքով և վիրաւորվում է մէկը։ Գաւառապետի օգնականը գնալով Բանանց ենթադրում է, որ սպանութիւնը կատարել են բանանցեցիք։ Գիւղացիների բոլոր ինքնարդարացումը ի զուր է անցնում, ինչպէս և ի զուր է անցնում դէպքի վայրից ոչ այնքան հեռու գտնվող մի գինւորի ցուցմունքը։

Գիւղական ազգաբնակութիւնը միանգամայն վշտացած լինելով այդ անօրինակ սպանութիւնից, մանաւանդ այն պատճառով, որ նա դեռ նոր է տուել մի պատուելի տուգանք, բացի նրանից նրա շնորհելը պահանջում են այս հնձի ու խոտհարքի ժամանակում կրկնակի խաղաղութիւնը ու հանգստութիւնը, յանկարծ այդ վայրկեանին նրան մեղադրում են սպանութիւնների մէջ և սպառնում տուգանքներով և էկզեկուցիաներով։

Գիւղական հասարակութիւնը իր երեք հաւատարմատարների միջոցով մի խնդիրք ներկայացրեց (այսօր) գեներալ Ալիխանովին։

Գեներալը, ընդունելով խնդրագիրը, ուղղակի ասում է.

«Այստեղ շատ բաներ են գրված, բացի իրողութիւններից. իրանց քաջ յայտնի է, թէ ով է սպանութիւն գործողը—դրանք Բանանցում ապրող խմբերն են, որոնք մշտական զո ռնով քէֆեր են անում Բանանցում։ Այսօր ես հրամայել եմ մի հարիւրեակ կօզակ ուղարկել Բանանց և 24 ժամվայ միջոցում գիւղացիներից պահանջել այդ սպանութեան համար 950 ռուբլի տուգանք։

«Ես երեկ պէտք է ստորագրէի բանանցեցիներին զէնք տալու հրամանը, բայց այս սպանութիւնից յետոյ նրանք ինձ մօտ կորցրին իրանց վարկը, և ես այլ ևս չեմ ստորագրելու նրանց զէնք կրելու վկայականը»։

Աւ. Սահակեան

—

Գանձակի նահանգի Զանգեզուրի գաւառից հաղորդում են, որ գաւառում վերջին օրերս տեղի են ունեցել հետևեալ դէպքերը։ Շամբ գիւղի բնակիչներ Ալեքսէր Զէյնալ-օղլին, Հասան Նօվրուզ-բէկ-օղլին, Մուստաֆա-օղլին 17 անյայտ զինված Թուրքերի հետ յարձակվել են հայկական Դարբաս գիւղի վրա և հրացանաձգութեան բռնվելով տարել են երկու երկաթէ արօրներ 80 ռ. արժողութեամբ։ Զագազուր և Զայկէնտ Թուրք գիւղերի բնակիչները Բայրամի առաջնորդութեամբ յարձակվել են Դիշի հովիտներ՝ Գալուստ Գրիգորեանի և Յուրութիւն Ղահրամանեանի վրա և քշել են 15 կով։ Թուրքերի մի ամբոխ յարձակվել է Դիշի հովիտների վրա և տարել է 8 զոյգ կով, որոնց հետքերը գտնվել են Սուսուկլու Թուրք գիւղի մօտ։

—

Գանձակի նահանգի Նուխու գաւառից հաղորդում են, որ մօտ օրերս Հէյբէյլի և Ալագակիլիչուտ գիւղերի միջև ընկած անտառի մէջ նուխեցի փախստական զինված Նաբաթ Հասան Ալի-օղլին, Բաժգան Ասֆի-օղլին և երեք անյայտ անձ կապել են ընդհանուր մեծ ճանապարհը և 1 և կէս ժամի ընթացքում կանգնեցրել և կողոպտել են շուկայից վերադարձող զանազան գիւղերի բնակիչներին։ Այդպիսով կողոպտված են 30-ից աւելի մարդ, որոնցից խլված են ձիերը, փող, զանազան իրեր մօտ 1000 ռ. քանակի։ Ձեռք են դրված եռանդուն միջոցներ, տուգանքներին բռնելու համար։

—

Գանձակից հաղորդում են, որ Հասան Ալի-Ահմեդ-օղլին իր ընտանիքի—Գիւլբաթար Մայմայի և 2 տարեկան Գիւլիմէ աղջկայ հետ դեռ յուլիսի լոյս 19-ի գիշերը անյայտ կորել է։ Հետազօտելու ժամանակ յիշեալ ընտանիքի գլուխ Հասան Ալի-օղլուն գտել են կտրված Գանձակ քաղաքից դուրս մի փոսի մէջ, իսկ նրա ընտանիքի միւս անդամները գտնվել են քաղաքից 3 վերստ հեռաւորութեան վրա ընկած կազալիարի մօտի «Կուրու-Թարա» կոչված տեղում։ Վերոյշեալ անձինք, ինչպէս պարզվեց, խեղդված են եղել և ապա փոսը գցված։ Այժմ քննութիւնը երևան է հանել, որ այդ սպանութիւնը կատարվել գանձակեցի բնակիչներ Հասան Մօլլա Պերի-օղլու և Ալէքպէր-վէլի-օղլու ձեռքով։ Միջոցներ են ձեռք առնված յանցաւորներին բռնելու համար։

—

Գանձակի գաւառից մեզ հաղորդում են, որ Չիաթլու տանուտէր մաշադի Ռուստամ-Ալի-օղլին Նարիապի գիւղի մի քանի բնակիչների հետ հասել է Հաղալի գիւղը, պարսկահպատակ աւազակ Թայիրին ձերբակալելու համար։ մաշադի Ռուստամ-Ալի-օղլին մտել է այնտեղի բնակիչ մաշադի Ահմէդ-Մամէդ օղլուտան բակը և տանտէրից պահանջել է ձեռքը յանձնել փախստականին։ Տանտէրը իր ընկերների հետ կրակ էր բացել, որից սպանվել է Գերբաչայ-օղլին։ Գիւղի տանուտէրի հետ եղողներն էլ նոյն կերպ պատասխանել և սպանել են Մաշադի Ահմէդ-Մամէդ-օղլուն։ Գիշերվայ ժամը 11-ին դէպքի տեղն է եկել պրիստաւը։ Երբ պրիստաւը առաջարկել է անձնատուր լինել, չարագործները պատասխանել են հայհոյանքներով և կրակելով։ Այդ հրացանաձգութիւնը շարունակվել է մինչև հետևեալ օրվայ ժամը 12-ը։ Այն ժամանակ հաւաքված ամբոխը այրեց այն տունը, ուր թաղնվել էին փախստականները։ Ծխին չը դիմանալով աւազակները դուրս են եկել բակը և շարունակել են հրացանները կրակ բանալ։ Այն ժամանակ պրիստաւի մօտ եղող ատրաժնիկները իրանց կողմից կրակել են աւազակների վրա և երկուսին սպանել։

—

Նոր-Բայազէտ, 15 յուլիսի

Երկու անյայտացած հայերի դիակները գտնվել են Շարուր-Դարալագեազ գաւառում։ Դիակները սարսափելի այլանդակված են։ Պատմում են, թէ ինչ տանջանքների են ենթարկել դրանց։ Սպանվածներին ծանօթ Թուրքերը խաբելով տարել են իրանց օբէն, լաւ պատուել են ու ապա սկսել են գնդակահարել, որից յետոյ դաշոյնները կտրել են ձեռքերը, գլուխները, ոտները, քերթել են գլխի կաշին և այլն... Զը նայած գաւառիս և Դարալագեազի կօզակների միութեանը (թւով 300 հոգի), դեռ աւարը յետ բերված չէ, բացի մի քանի ձիերից։ Այսօր հաստատ աղբիւրից իմացանք, որ Շուշու Թուրքերը Բասարգեչար գիւղի մօտ շրջապատել են գաւառիս կօզակներին, սպանել են չորսին ու վիրաւորել վեց ձիերի։ Կօզակները անեանների գրութեան մէջ են։ Ասում են, որ Թուրքերի թիւը 700-ից անցնում է։ Դէպքի տեղը գնալու է գաւառապետ պ. Ղորդանեանը։

Ռ. Աղարեան

—

Կարս, 17 յուլիսի

Կաթողիկոսի անունով ուղարկված է հետևեալ հեռագիրը.

«Յուլիսի 16-ին յայտնի հրաւէրով նշանակված էր երկրորդ և վերջին ժողովը պատուիրակներ ընտրելու համար։

«Աչքի առաջ ունենալով այն հանգամանքը, որ ժողովի ժամանակ ձայնաւորութիւնը մասնակցում էին շատ անչափահասներ և ձայնի իրաւունք չունեցողներ, որոնք ժողովի վրա ճնշում էին գործ դնում, այդ պատճառով էլ ժողովականների մեծամասնութիւնը հարկադրված եղաւ թողնել ժողովը։

«Դիմելով Ձերդ Վեհափառութեանը, բոլորս էլ խնդարհաբար խնդրում ենք այդպիսի ընտրութեան հետևանքը ընդունել ապօրէն և հրաժայել նշանակելու նոր ընտրութիւններ»։

Ստորագրել են 500 հոգի։

—

Յուլիսի 18-ին Բուխարայից «Երժային» հեռագրում են.

Տեղ հասան նոր զօրքեր թնդանօթներով և գնդակաձիգներով։ Բռնված են քաղաքական 9 յանցաւորներ։ Երեկ երեկոյեան մի ոստիկանի ձեռքով սպանվել է մի ուսանող, Աբրամ Կիլիկաշվիլի ազգանունով, որը, իբր թէ, կամեցել է փախչել։

Ավալիանի

—

Շուշու գաւառից հաղորդում են, որ այս օրերս մի քանի բանտարկեալ հայեր Շուշու բանտից էսկորտով գիւղերի հսկողութեան տակ գնում էին Գօրիս։

Տեսա և Զաբուղ գիւղերի միջև Թուրքերը մի քանի անգամ հրացան պարպեցին գինւորների վրա։ Զինւորները պատասխանեցին նոյնպէս հրացանաձգութեամբ և ստիպեցին Թուրքերին դադարել։

Թուրքերից երեքը սպանվեցին և մէկը վիրաւորվեց։

Զինւորներից ոչ ոք չը վնասվեց։

—

Բալախանի, 14 յուլիսի

Գործադուլը լայն ծաւալ է ստանում. այսօր երկու օր է, ինչ որ կանգնել է Մանթաշևանի № 58 նաֆթանները. պահանջները մերժվում են, բացի մի քանի դիջումներից. բանւորները յուզված են։ Շորին մի քանի պրօվոկասիաներ։ Այսօր գործադուլ յայտարարեցին Զաբրաթի արհեստաւորներն ու զրասենեակի ծառայողները իրարից անկախ. բանւորները հրաժարվեցին լոյս տալ բարձր ատմինիստրացիային, խլեցին նոյնպէս ֆիրմային պատկանող սեփական կառքերը։

Ա. Զ.

—

Գօրու գաւառի Մէջվրիսխէվի գիւղում գտնվող կօզակներից 7 հոգի, որոնք գնացել էին Հարան գիւղը մթերքներ գնելու, վերադարձին Բերշնատի գիւղի մօտ ենթարկվեցին գիւղացիների յարձակման։ Կօզակները իջան ձիաներից և թաղնվելով քարերի ետևում սկսեցին դիմադրել։ Օգնութեան եկան դարձեալ 5 կօզակ։ Գիւղացիները նահանջեցին. նրանցից սպանված են 2 հոգի՝ Գօգնիաշվիլի (Գորու բանտից փախած) և Գաթիշվիլի։ Սպանվածների վրայից վերցվել են բերդան և 50 փամփուշտ։

—

Երևան, 17 յուլիսի

Յուլիսի 15-ին ս. Կաթողիկէ եկեղեցում կայացած ծխական ժողովում ընտրվեց ձայների մեծամասնութեամբ պատգամաւորական ժողովին մասնակցելու համար պ. Լեոն Մուշեղեան, որը ժողովի չէր եկել, և անձնափոխանորդ ընտրվեց պ. Գէորգ Ազիզեանց։

—

Ախալցխայից մեզ հաղորդում են, որ պատգամաւոր է ընտրվել կենտրօնական ժողովի համար Յ. Մանդիան։

—

Յուլիսի 11-ին Քիշինեվում կայացել է Քիշինեվի հայ հասարակութեան կողմից էջմիածնի ժողովին մասնակցելու ներկայացուցչի ընտրութիւնը։ Թեկնածուներ երկու հոգի են եղել—Բենիկ վարդապետ և ուսուցիչ Ար. Օրդուեան։ Ընտրվել է վերջինը։

—

Լօնդօն, 16 յուլիսի։ Ստացված լուրերի համաձայն Պարսկաստանի անկարգութիւնները սոսկ քաղաքական պատճառների հետևանք էին։ Բէակցիօնէն տրամադրված մեծ վէճերը օր-աւուր ատելի է դառնում։ Միւս կողմից Պետական Դուման հաստատեալը ազդեցութիւն է ունեցել Պարսկաստանի վրա։ Ասում են, ինքը Շահը կարծիք է յայտնել, որ ժողովուրդն իրաւունք ունի ինքնավարութիւն սեպնչայ, և ինքը, տեսնելով թէ որքան ուժեղ են արիստա-եւրօպական միապետները, կողմնէր պետական կեանքի նոր փոփոխութիւնը։ Ենթադրում են, որ վէճերի ինքնավարութիւն տալու մերժումը դրգռել է ժողովրդին և անբաւականութիւն է յարուցել։

(Ռէյտէր)

—

Թէհրան, 17 յ.։ Մեծ վէճերը դրաժարական տուեց։

(Ռէյտէր)

—

Ասխաբադ, 17 յուլ.։ Շնորհիւ շրջանի կառավարչի ձեռք առած վճռական միջոցների, ադմինիստրացիայի ջանքերի և հայ ու պարսիկ ինտելիգենցիաների, տեղի չունեցաւ սպասվող հայ-պարսկական ընդհարումը, և համարեա այսուհետև ընդհարում տեղի չի ունենայ բոլորովին։

(Հեռ. գործ.)

ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՆԵՐԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ԴԱՆՁԱԿՈՒՄ

Համաձայն փոխանորդի շրջաբերական յայտարարութեան, երկի, ամսոյ 15-ին, փոխանորդարան էին ժողովվել Դանձակի և գաւառից ընտրված ծխականների պատուիրակները, երկու պատգամաւորների ընտրութիւն կատարելու տպագայ կենտրօնական ժողովին մասնակցելու համար։

36 պատուիրակներից ժողովին ներկայ էին 30 հոգի։ բացակայների թիւին էին նաև Բանանցի ծխականների կողմից երկու պատուիրակները, որոնք, մի քանի յարդելի պատճառներով անկարող լինելով ընտրելիանը մասնակցել, ուղարկել էին ժողովրդի փոքրամասնութեան ստորագրութեամբ և տանուտէրի կնքով վաւերացված մի հաւատարմագիր, որով երկու բացակայ եղող պատուիրակները իրանց ձայնը տալիս են պ. Մարտիրոս Դանիէլեանին և Գրիգոր Շահլամեանին։

Այս հարցը ժողովում բաւականին թեր և դէմ խօսակցութեան տեղիք տուէց։ մի մասը ճանաչում էր ուղարկված հաւատարմագիրը օրինաւոր, միւս մասը գտնում էր անկանոն։ Նախագահը ժողովին առաջարկեց անձնափոխանորդների մասնակցելու ու չը մասնակցելու հարցը բացարձակ քուէարկել։ Հարցը քուէարկութեան ենթարկեցին. ձայների մեծամասնութեամբ որոշվեց, որ Բանանցի հաստատութեան կողմից ընտրված անձնափոխանորդները չեն կարող իրանց բերած հաւատարմագրով ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք ունենալ։ Երկու պատուիրակները հեռացան դահլիճից։

Ապա ժողովականները դարձան մի քանի վիճելի հարցեր, օրինակ, կային գիւղեր, որոնք, 1000 շնչից պակաս չունչ ունենալով, պատուիրակ էին ուղարկել, փոխանակ հարևան գիւղերի հետ միանալու. այդպիսիներին ևս զրկեցին մասնակցելու իրաւունքից։

Հարցը այսպէս ընդունելուց յետոյ ձեռնարկեցին պատգամաւորների ընտրութեանը գաղտնի քուէարկութեամբ։

Պատուիրակ պ. Աբ. Գիւլխանդանեան առաջարկեց նաև ընտրել պատգամաւորների անձնափոխանորդներ, որպէսզի պատգամաւորների հիւանդութեան դէպքում կենտրօնական ժողովին մասնակցին անձնափոխանորդները։ Հարցը բաւականին երկար վիճաբանութեան տեղիք տուէց։ Պ. Գիւլխանդանեան պնդում էր, որ անպայման կատարվի նաև կանդիտատների ընտրութիւն. եթէ կենտրօնական ժողովը չի ընդունի կանդիտատներին, այդ այլ խնդիր է։

Նախագահ Կորիւն Չարդապետը միանգամայն պնդում էր երեք կենդանների հիման վրա և պատճառաբանում էր, որ քանի կոնդակում անձնափոխանորդներ ընտրելու մասին չը կայ յիշատակված՝ հետևաբար կարիք էլ չէ գտնում կանդիտատի ընտրութիւն ևս կատարել։

Պ. Գիւլխանդանեան առաջարկեց այդ մասին հեռագրել և իմանալ և խնդրեց ժողովը յետաձգել միւս օրվայ։ Ժողովականների մեծ մասը և նախագահը կտրական կերպով յայտարարեցին, որ այդ հարցը ընդ միշտ փակված է։

Անձնափոխանորդի ընտրութիւնը ցանկացող անձինք, թ-ով հինգ անձ, իրանց իրաւունքը ընդարձակած համարելով ժողովից դուրս եկան իրրև բողոքողներ և չը մասնակցեցին ընտրութեանը։

Պատուիրակներից ոմանք առաջարկեցին, որ պատգամաւորների թեկնածուները ներկայ եղողների առաջ բացատրեն իրանց դատանքը ու պարզեն ազգային խնդիրների մասին իրանց հայեցակէտը։

Նախագահը դիմում է պատուիրակներին։

Գիւղական պատուիրակներից մէկը տեղից կանգնելով առաջ բերեց իրան ընտրող ժողովրդի ցանկութիւնը. բայց չը կարողանալով շարունակել, հարցը դրանով էլ փակվում է։

Սկսվում է գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրութիւնը։

Ձայների մեծամասնութեամբ պատգամաւորներ ընտրվում են պ.պ. Սամուէլ Բալասանով, 16 ձայն, Լևոն Սարգսեան 15 ձայնով, որից յետոյ անմիջապէս հեռագրում են Լևոն Սարգսեանին։

Ժողովը փակվում է ժամի 10-ին։

Աւ. Սահակեան

ՇԱՐԺՈՒՄՆԵՐ

—

—Պետերբուրգի շրջանային երկաթուղային կոմիտէատը հաղորդել է երկաթուղային կոմիտէատներին, որ ներկայումս գործադուները թոյլատրելի չեն և չը պէտք է էլ լինեն։

(«XX Վեկъ»)

—Յուլիսի 12-ին Պետերբուրգում Բիժսկի պրօսպէկտի վրա գտնվող պետական թղթադրամների գործարանի շինութեան մօտ և բակում, գլխաւորապէս զարդասի առաջ, աշխատանքները վերջանալուց յետոյ, կէսօրվայ ժամի 4½-ին անկարգութիւններ սկսվեցին։ Ճրփատարդութիւնը դուրս գալուն պէս բակում թնդաց մարսելիէզը։ Դրօղօվօյի արած առաջարկութեան՝ դադարեցնել երգը, բանուորները սկսեցին սուլել, ծափել և քարեր թափել նրա վրա։ Դրօղօվօյը երկու անգամ ատձանակ արձակեց օդում։ Միևնոյն ժամին Բիժսկի պրօսպեկտի վրա բանուորների անգին բազմութիւն հաւաքվեց։ Օկօլոդնիի վերանկիչի վրա քարեր նետեցին, որից և նա վիրաւորվեց։ Ձիաւոր գօրօղօվօյների խումբը, ցրելով ամբոխը, պաղ զէնք գործադրեց։ Վիրաւորված են 4 բանուորներ և մի քանի կողմնակի մարդիկ։ Պրիստաւին հաղիւ աջողվեց հանգստացնել բանուորներին։

—«XX Վեկъ»-ին հեռագրում են յուլիսի 11-ից Կուրսկից. Բարխօվկա արուարձանում 8,000 հոգուց բաղկացած գիւղացիները ջարդ ու փշուր արին պրիստաւի բնակարանը և պօստը, որտեղից հաւաքեցին պատառարների զէնքերը։ Թաքնել են նաև նախ կոմս Շերեմետեւէվի գրասենեակը։ Զօրք է պահանջված և սպասում են այնտեղ երեք էսկադրօն գրգռոնների գալուն։

—Կօստրօմից «Нов. Вр.»-ին հեռագրում են, որ Վարնաժինսկի գաւառում ագրարական անկարգութիւնները գնալով սատկանում են։ Գիւղացիները ամբողջ հասարակութեամբ կոտորում են ուղեկի անտառները։ Ներեխտի գաւառում ևս նկատվում են խրտուիներ, թէև դեռ չը կազմակերպված, ուր մի քանի համայնքներում հրաժարվել են հարկեր վճարել և զեմսկի տուրքերը համարում են ուեւլորդ բան։

—Միասվայից «Нов. Вр.»-ին հեռագրում են. «Ամբոխը հրդեհել է կոմս Մեդեմի Բեռմին կալուածքը, որը այժմս էլ այրվում է, իսկ Տուլկումի գաւառում միաժամանակ փչացրել են շրջակայքի հեռախօսները։ Այնտեղ երկու կողմի զօրքեր են ուղարկված։ Բեռմինի ամբոցը Կուրլանդիայի ամենագեղեցիկ ամրոցն էր»։

—Յուլիսի 11-ին Մօսկվայում կայացաբանուորների մի մեծ միտինգ, որին մասնակցում է էին 1000 հոգուց աւելի բանուորներ։ Քննութեան առնվեց Պետական Դումայի արձակման պատճառով ընդհանուր գործադուլ անելու հարցը և այլն։ Գործադուլի հարցի առիթով քննութիւնը ցոյց տուեց, որ բանուորները ներկայումս գտնվում են դժուար կացութեան մէջ։ Մօսկվայի օսցիալ-դեմօկրատ. կուսակցութեան ձեռակերպած բանաձևի մէջ այդ դրութիւնը բոլորովին ճիշտ է որոշված։ Միտինգում ընդունել են մի բանաձև, որով առաջարկվում էր ընկերներին զսպել ու վարժում քաշել։

—Յուլիսի 15-ին, շաբաթ օրը, Բաքվում միտինգ էր նշանակված։ Յերեկվայ ժամի 2-ին, զանազան կողմերից, տարբեր կողմից նշանակված տեղը տեսնելու հաւաքվել բանուորներ, կօզակները, նաւասարները և նոյն իսկ զինուորական հիւանդանոցի հիւանդները։ Մի ժամից յետոյ անգին հասարակութիւն հաւաքվեց այնտեղ։ Բայց միտինգը տեղի չունեցաւ, որովհետև Բայիլովի հրապարակը դուրս բերին զօրանոցներից սալիցներին, իսկ դրանց մի մասը ուղարկեցին դէպի սարը միտինգը շրջապատելու նպատակով։ Հաւաքվածներին առաջարկեցին ցրվել, որոնք և կատարեցին։ Դէպի տուն վերադառնալիս ճանապարհին կալանաւորեցին երեք խօսքօրները և մէկ արտիլերիստ։ Խօսքօրների կալանաւորութեան մասին հեռախօսով հաղորդեցին քաղաք և խօսքօրների գնդից եկած 10 ներկայացուցիչների պահանջով իսկոյն ազատեցին նրանց։ Կալանաւորներին ազատելուց յետոյ սալիցներին հրաւիրեցին միտինգի, բայց հրաժարվեցին։ Իսկոյն քաղաքից պահանջեցին գրենադերները, որոնք հսկեցին սալիցներին մինչև երեկոյեան ժամի 7-ը։ Կալանաւորված արտիլերիստի ճակատագրի մասին ոչինչ յայտնի չէ։ Ասում են, որ հէնց կմկանաւորված օրն էլ նրան ուղարկել են քաղաք։

(«Баку»)

—Մերզաբէգանների կիսախաղարանում գործադուլ են արել բանուորները։

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ԱՌԻԹՈՎ

—

— «Петерб. Газета» լրագիրը հաղորդում է, որ Վիբօրգի խորհրդակցութեան ժամանակ կայացրած որոշմանը բոլոր ստորագրող անդամները դատի են կանչվում քրէական օրէնսգրքի 129-դ յօդուածի հիման վրայ։

—Պետական Դումայի նախագահ Ս. Ա. Մուրոմցեվը սաստիկ յոգնածութեան պատճառով ժամանակաւորապէս գնում է արտասահման։ Արտասահմանում նա մնալու է ոչ աւելի մի շաբաթից և ապա նորից կը վերադառնայ Ռուսաստան։

—Յուլիսի 10-ի երեկոյեան, Սոսլիպինը Պետերհոֆ տարաւ Վիբօրգի կոչի բնագիրը։ Այդ դիմումը քննութեան ենթարկելուց յետոյ Սոսլիպինն իրաւունք է տրված Դումայի անդամների վերաբերմամբ գործել իր հայեցողութեան համեմատ։

—Մինիստրների խորհրդի մէջ քննվել է Դուման արձակելու մասին տրված ուկազի մէջ նոր ընտրութիւնները նշանակելու ժամանակի մոռացութեան տրվելու հարցը։ Այդ քանի վրայ ուշադրութիւն է դարձրել սենատը նոյնպէս։ Լաւ է պատում, որ մօտ օրերս այս թերութիւնը վճռված է ուղղել։

—Պետերբուրգի մէջ մեացող Պետական Դումայի անդամների վրայ հսկողութիւն է նշանակված։

—Պետական Մորդրդի ընտրվի անդամները, այլ և ազիակոմիսները մագիր են հրամարվել իրանց կոչումից իբրև բողոք Դումայի արձակման դէմ։

—Յուլիսի 16-ին, կիրակի օրը, Տիրիօկում, Վիբօրգում և Հելսինգֆորսում միտինգներ են տեղի ունեցել ֆինլանդական բանուորների նախաձեռնութեամբ, որոնց նպատակն է եղել բողոք յայտնել Վիբօրգի նահանգապետ Բէյլենշերգի գործունէութեան դէմ, որը գինուորական դրութիւն մացնելու սպառնալիքով սաստկել է Վիբօրգում խորհրդակցող Դումայի պատգամաւորներին շուտ վերջացնել նիստը։ Միտինգին ճառեր պէտք է արտասանեն «Կարմիր Գվարդիայի» ներկայացուցիչները։

—Լաւ է պատում, որ Դումայի նախկին անդամներ Պօյարկով քահանան և Խարլամովը կալանաւորված են հէնց այնտեղ, ուր նրանք գտնվել են Դումայի արձակման ուկազը ստացվելու միջոցին։ Պօյարկով քահանան կալանաւորվել է եկեղեցում ճառ արտասանելուց յետոյ։

—«XX Վեկъ»-ին հեռագրում են Վիբօրգից յուլիսի 11-ին. Այսօր նահանգապետը արգիլեց սրեէ խորհրդակցութիւն ունենալ։ Պետական Դումայի նախագահ Ս. Ա. Մուրոմցեվը վերադարձում է Պետերբուրգ և այնտեղից էլ շուտով կը գնայ Մօսկվա։ «Перерб. Лист»-ի տեսակէտով, նա գտնվում է իր բնակարանում և վերջացնում իր անձնական գործերը, միևնոյն ժամանակ զանազան բացատրութիւններ տալով Դումայի անդամների գործերի վերաբերմամբ։ Մուրոմցեվը Պետերօֆ չէ գնացել։

—Միացեալ կօմիտետի որոշման համաձայն, պատգամաւորները, «Бирж. Вѣд.»-ի ասելով, Պետերբուրգից չեն հեռանա և համարեա բոլորն էլ միասին կը սպասեն ապագայ անցքերին։

—Յուլիսի 11-ին Պետերբուրգում յամառ լուրեր էին պատում, ինչպէս հաղորդում է «Новое Время» լրագիրը, որ նախորդ օրը տեղի է ունեցել բոլոր արհեստակցական միութիւնների և քաղաքական կուսակցութիւնների (միութիւնների միութիւնը) ներկայացուցչների խորհրդակցութիւնը։ Խորհրդակցութեան միջոցին քննվել է այն հարցը, թէ ինչպէս պէտք է վերաբերվի կազմակերպված մասսան Պետական Դումայի արձակումին։ Ձայների ճնշող մեծամասնութեամբ ընդունվել է մի բանաձև, որի միտքը այն է, որ միութիւնները չեն կարող և չը պէտք է վերաբերվեն ակամին անտարբերութեամբ, այլ պէտք է պատասխանեն նրան ընդհանուր գործադուլով։ Սակայն բանաձևի մէջ ասված է այսպիսի մի բան, որ ընդհանուր գործադուլի ժամանակը չէ նշանակվում, որովհետև այդ հարցը սերտ կապ ունի այն բանաձևի հետ, որ ընդունելու են Վիբօրգում հաւաքված Պետական Դումայի նախկին անդամների մի մասը։

ԿՕՆԴԱԿ

(Տրված Ներսես. գրբ. հոգաբարձութեան)

—

ՄԿՐՏԻՉ ծառայ Յիսուսի Քրիստոսի և անհասանելի կամքն Աստուծոյ Եպիսկոպոսապետ և Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց Ծայրագոյն Պատրիարք Համազգային Նախամեծար Աթոռոյ Արարատեան Առաքելական Մայր Եկեղեցւոյ Սրբոյ Կաթողիկէ Էջմիածնի Նորընտիր բարեջան հոգաբարձուաց Ներսիսեան թեմական գպրանոցի հայոց Տիխեաց մեծապատիւ տեարց Աւետիսի Ահարոնեան, Յովհաննիսի Տիգրանեան, Յովսէփու Ամիրեան, Աւետիքայ Սահակեան, Ղազարոսի Ազդիան, Յովհաննիսի Քաջադունեաց, Մանասայ Մուրադեան, Աղեքսանդրի Խաչիկեան, Եղիշայ Թօփչեան, Յովհաննիսի Տ.-Միքայէլեան, Արգարու Նիկողայոսեան և Սարգսի Մինասեան ողջոյն և հայրապետական օրհնութիւն։

Ի յայտարար գրութեան առաջնորդի թեմիդ գեղաշնորհ տէր Գարեգին արքեպիսկոպոսի յ30 անցելոյ յունիսի թ. 834 ծանուցանագրի համառաջ կամօք պատուարժան պատգամաւորաց ազգին վիճակիդ՝ ընտրիլ էք ի հոգաբարձութիւն թեմական դպրանոցիդ համաձայն տրամագրութեան ժամանակաւոր կանոնաց՝ տուչելոց ի տէր Փոխարքային Կովկասու։

Նախկին հոգաբարձուք դպրանոցիդ յօրէ մուտ գործելոյն ի պաշտօն անկուն ոգւով և քայլիւք անսայթաք ընթանալով՝ իւրովանդ ծառայեցին կատարեցին զբաղաքացիական և զբարոյական պարտիս խրմանց, ջան ի գործ եդեալ ի բարձրացումն փառաւոր անուան Լուսոյ Ծառայիդ, թէպէտ և յիրանց դժուարն հանդամանաց կարի դժուարին էր նոցա, սակայն կամք անկուն և անյողդոյդ յաղթահարեալ խոչից և խութից՝ արժանի եղեն բազմիցս գոհունակութեան Մերում։

Զարդեա, երբ բոլորեալ կայ շրջանառութիւն գործունէութեանց նոցին, Մեք ազատ համարեալ զնոսա ի պաշտամանց իւրոց անտի, յայտնեմք վերսին զվայելութիւն գոհունակութիւն Մեր, մաղթելով ի Տնտանէն լինել վարձահատոյց վասն կրեալ ջանից և վատակոց իւրեանց յօգուտ զպրանոցին։ Իսկ հան և հատան գտեալ Մեր ընդ միմեանս ընտրութիւն որպէսզի առ ի Մէնջ սիրեցելոց ի պաշտաման անդամութեան հոգաբարձութեան դպրանոցիդ, յուսալ յուսամք, եթէ առաւել քան զիրդ Մեր և զանկալութիւն ծառայել ունիմք ի լուսաւորութիւն ամենց ձեզ յանձն եդեալ դպրանոցիդ, ի բեղմնաւորութիւն բաղձանաց լաւմերեալս և երջանկայիշատակ հիմնադրի նորին։ Եւ դիտեք թէ քանի ծանր է և դժուարին լինել պատասխանատու առաջի ի խնամս ձեր յանձն եդեալ մատաղերամ մանկանց, առաջի ժողովրդեան՝ որ ընտրեացն զձեզ յաղմիկ վսեմ պաշտաման և պատասխանատու առաջի սեպհական խղճի մտաց, զի զուք ամենեքին զօգուտն հասատութեանդ ի վեր քան զամենեսին դերադասելով՝ ընտրեցք յայդ պաշտօն յայտնցունց, որ յոյս մեծ ածէին ի ձեզ։

Քաղցր էր Մեզ յուսալ և համոզեալ կամք, եթէ զուք, սիրեցեալքդ առ ի Մէնջ, զոյդ ընդ ուսման և այլ և այլ լիզուաց գասախօսեալց էք անուն բարոյական կրթութեամբ և ընկերասիրութեամբ, ներշնչելով ի նոսին զեռշմարտութիւն առատաձայնութիւն հաւատոյ և նոյնանձախնդրութիւն առ ազգեկան ս. եկեղեցին Հայաստանեայց ի սպասաւորութեան որոյ կամք ամենեքեան։

Զայս իդեմ Մեր յուսացեալ եմք եթէ ունիք կատարել առ պաշտօնավարութեամբ ձերով, ուստի այսու հայրապետական կոնդակս Մեր՝ լիով հաստատեմք զձեզ ի պաշտաման հոգաբարձութեան թեմական դպրանոցիդ։

Հաստատեմք և զանձնափոխանորդս ձեր զպ.պ. Նազարէթն Տիգրանեան, Յարութիւնն Զաքմախաղան, Յովհաննէսն Իգիթեանեան, տիկին Եղիսաբէթն Զօրեան, Գրիգորն Սարեան և Նիկողայոսն Կաճկաճեան։

Հաստատեմք և զդաւառական հոգաբարձուս զպ.պ. Շաւարշն Դեմիրչօղլանց, Վարդանն Երիկոյրմեան, Արշակն Թումանեան, Յովհաննէսն Թումանեան, Հայկն Սողոմոնեան և Ստեփանն Տէր-Աւետիքեան։

Հաստատեմք և զվերատուգող յանձնաժողովս զպ.պ. Միմէօնն Զաւարեան, Տիգրանն Թագվոսեան, Վահրամայն Մեհրապետեան, Համազասպն Օհանջանեան և Սիմէօնն Շահվերդեան։

Դուք ամենեքեան կանգնեալ ի գլուխ պաշտամանց ձերոց ի խնամս ձեր յանձն եդեալ դպրանոցի՝ եղերաք մշակք արծանի վարձուց։

Իսկ Մեք ազօթս առնեմք առ Տէրն ամենայնի պահել հաստատուն և անսկուն զհիմուն լուսոյ Տաճարիդ և պարգևել ձեզ այժ և կրկով ի վարումն պաշտամանց ձերոց համեստաբար խորհրդով և նախանձելի յառաջադիմութեամբ։

Շնորհ ստատուածային և օրհնութիւն Մեր լիցի ի վերայ ամենեցունց։ Ամէն։

ՄԿՐՏԻՉ Կաթող. Ամենայն Հայոց

Ի 6 յուլիսի 1906 թ.

Եւ ըստ տոմարիս ՌՅԾԵ.

Ի հայրապետութեան Մերում ԺԳ

ՅԱրարատեան Մայր Աթոռ Ս.

Էջմիածնի ի Վաղարշապատ

թ. 822

ԴՈՒՄԱՅԻ ԱՐՁԱԿՈՒՄԻՑ ՅԵՏՈՅ

—

Դումայի նախկին պատգամաւորների Վիբօրգում ունեցած խորհրդակցութեան մասին «Новое Время» լրագիրը հաղորդում է հետևեալը։ Պետական Դումայի անդամների խորհրդակցութիւնը Վիբօրգում մի օրից մի փոքր աւելի տեւեց։ Նա տեղի ունեցաւ «Բելվեդեր» հիւրանոցում, ուր հաւաքվել էին 185 պատգամաւորներ։ Կողմնակի մարդկանցից խորհրդակցութիւնը մասնակցել է միայն պրոֆ. Միլիւկով։ Խորհրդակցութիւնը սկսվել է յուլիսի 9-ի գիշերվայ ժամի 11-ին։ Մը-տադիր էին նիստը շարունակել անընդհատ։ Խորհրդակցութեան ամենաառաջին նպատակն էր մշակել դիմումը ժողովրդին, որի մէջ Պետական Դումայի անունից մատնանշած լինէր, թէ ինչպէս է վերաբերվում Դուման զէպի արձակման ուկազը, իսկ ապագայ տալ այն միջոցները, որոնք, նրա կարծիքով, կարող էին նեղդրաժութիւն անել կառավարութեան վրա։

Մանիֆեստը կազմելու համար յանձնարարված էր մշակել իւրաքանչիւր ֆրակցիային առանձին-առանձին։ Այդպիսով մանիֆեստի նախագիծ ներկայացրին աշխատանքը խմբակի կուսակցութիւնը, կադետները և օսցիալ-դեմօկրատները։ Այս անգամ այդ երեք նախագծերի հիմնական կէտերի մէջ մեծ տարբերութիւն չէր նկատվում և այն ատենները, որ ընդմիջումի ժամանակ աշխատաւոր խմբակի անդամները կադետների հասցէին ասում էին. նրանք վարվում են «քաղաքաւոր»։ Խորհրդակցութիւնը պէտք է համաձայնեցնէր այդ երեք նախագծերը իրար հետ և դրանցից կազմէր մէկը։ Վիճաբանութիւններից յետոյ խորհրդակցութիւնը վճռեց նախապէս այդ գործը յանձնել 6 հոգուց բաղկացած մի մանտատորվի, այսինքն՝ իւրաքանչիւր ֆրակցիայի հրկու ներկայացուցիչներից բաղկացած, իսկ միացեալներին անհրաժեշտ հանդիստութիւն տալ Յայտարարվեց ընդմիջում։

Յուլիսի 10-ին, առաւօտեան ժամի 9-ին, խորհրդակցութիւնը վերսկսվեց։ Տեղական ազգաբնակութիւնը ուսական պարլամենտական նիստին վերաբերվեց բաւականին անտարբեր կերպով։ Թեև համագումարի առաջին օրը, կիրակի, հիւրանոցի առաջ հաւաքվել էր հետաքրքրվողների մի փոքրիկ խումբ, իսկ յաջորդ օրը այն էլ չը կար։ Սակայն պետերբուրգցիները, որոնց կարելի է տեսնել մայրաքաղաքի ամեն մի մխրճուղում, եկել էին մեծ թիւով, գլխաւորապէս ուսանող երիտասարդութիւնից։ Թէ ինչէր կատարվում խորհրդակցութեան մէջ կողմնակի անձանց համար, ի թիւս որոնց և մամուլի ներկայացուցիչների, մնում էր գաղտնի։ Յայտնված բոլոր բողոքներն ու զարմանքներին պատգամաւորները պատասխանում էին. «Այն բոլորը, ինչ որ այստեղ տեղի է ունենում, հէնց այն պատճառով ձեզ չի կարելի հաղորդել, որ նա կարող է նիւթ ծառայել մեզադրական ակտի համար։ Մենք մամուլին կը հաղորդենք միայն այն,—շարունակում էին նրանք,—ինչ որ հարկաւոր կը համարենք»։ Բայց և այնպէս երեքրդ խորհրդակցութեան կիսին արդէն լուրեր հասան հասարակութեանը, որ խորհրդակցութեան մէջ սկսվում է արդէն սովորական պառակտումը կադետների ու աշխատաւոր խմբակի մէջ։ Առաջինները, նախագծի մէջ դիմում անելով իրանց ընտրողներին, ասում են, որ նրանք Պետական Դումայում կատարեցին իրանց գործը, լիազօրութիւնները վայր են դնում և որ այժմվանից ընտրողները իրանք պէտք է սկսեն գործել։ Իսկ աշխատաւոր խմբակի անդամները դիմելով ժողովրդին ասում են, որ նրանք այսուհետև էլ շարունակում են մնալ ժողովրդի ներկայացուցիչները և այդ պատճառով էլ անհրաժեշտ են համարում մնալ Ֆինլանդիայում մի առ ժամանակ առանձին զեկեռները մշակելու համար։ Կուսակցութիւնների մէջ սկսված մի այդպիսի արմատական տարաձայնութեան ժամանակ սկսվում է մանիֆեստի քննութիւնը։ Յայտնի չէ թէ ինչ հետևանքի կը հասցնէր շարունակվող տարաձայնութիւնը, եթէ որ առաւօտեան նախագահի օգնական իշխան Դոլգորուկովին չբնանչէին տեղական նահանգապետի մօտ, որը խնդրեց որքան կարելի է շուտով վերջացնել խորհրդակցութեան զբաղմունքները։ այդ ցանկութիւնը նահանգապետը բացատրեց նրանով, որ առաւօտեան գնացքով Վիբօրգ է եկել Պետերբուրգից մի պաշտօնեայ առանձին յանձնարարութիւններով տեղական իշխանութիւնների վրա։ Իշխան Դոլգորուկովի և նահանգապետի մէջ տեղի ունեցած խօսակցութիւնից յետոյ երկրորդ անգամ այդ առիթով խօսելու հրաւիրվեց նահանգապետի մօտ նախագահ Մուրոմցեվը։ Այս վերջին խօսակցութեան արդիւնքը եղաւ այն, որ խորհրդակցութիւնը վճռեց անմիջապէս վերջացնել իր պատգամունքները։ Ինչպէս ասում են, նահանգապետը պատգամաւորների խորհրդակցութեան խաղաղ շարունակութեան մասին չէր երաշխաւորում այլևս և մատնանշեց, որ քաղաքում արդէն գոյութիւն ունի մի ուրիշ իշխանութիւն՝ զինուորական։ Մանիֆեստի նախագիծը այն ժամանակ միայն սկսվեց քննվել, և, կադետների կարծիքով, մեծ ուղղումների պահանջ կար։ Ժամանակի սղութեան պատճառով, բոլոր ներկայ եղողները հրաժարվեցին ուղղումներից և սկսեցին ստորագրել նախագիծը այն ձևով, ինչ ձևով որ նա ներկայացված էր մասնաժողովին։ Կոչի կոթիլը կայանում է նրանում, որ առաջարկվում էր ժողովրդին չը վճարել հարկերը և զինուոր չը տալ զօրքի համար։ Ստորագրութիւնները վերջացնելուց յետոյ պատգամաւորների մի մասը գնաց ամարանոցները և Պետերբուրգ, իսկ միւսները, գլխաւորապէս գաւառականները, մնացին Վիբօրգում մինչև յաջորդ օրը։ Նրանք բոլորն էլ ցանկութիւն յայտնեցին մի անգամ էլ հաւաքվելու և խորհրդակցելու այն հարցի մասին, թէ ինչպէս վարվեն յետոյ, նոյնպէս և քննելու գաւառները վերադառնալու հարցը։ Նրանցից մեծ մասը ուզում է մնալ Պետերբուրգում։ Պատգամաւոր կոմս Հէյդէնն, Ստախովիչ և լեհական կօլօյի 6 ներկայացուցիչները, որ եկել էին խորհրդակցութեան վերջում, հրաժարվեցին ստորագրել մանիֆեստին։

—«Страна» լրագրի ասելով ժողովրդին ուղղված մի քանի կէտերի դէմ, առաջինը սկսեցին խօսել չափաւոր կադետները. կանգնելով քաղաքականութեան տեսակէտի վրա, չի կարելի չառաջարկել այդ միջոցները. որովհետև նախ և առաջ ոչ մի հնարաւորութիւն չը կայ իրագործելու այդ բանը։ Այդ մինոնոյն ճառախօսների խօսքերով, միանգամայն հերիք է բաւականանալ դիմումի միայն առաջին մասով. որովհետև նախ և առաջ դրանով բացատրվում է, թէ ինչ է արել Դուման և որ նրա արձակումը միանգամայն անհիմն է։ Մատնանիշ է անվում նոյնպէս սահմանադրական շրջանակի մէջ մնալու անհրաժեշտութեան վրա, այդ պատճառով ուղղակի հնարաւորութիւն չը կայ առաջարկելու այդօրինակ հակասահմանադրական միջոցներ։ Ասում էին նոյնպէս՝ որ ժողովը նոյն իսկ իրաւունք չունի մի այդպիսի կոչ հրատարակելու, որովհետև կուսակցական խմբակները ոչ մի օրգանական ամբողջութիւն չեն ներկայացնում իրանցից, նամանաւանդ որ պասսիւ դիմադրութեան կոչով անկարելի է որևէ գործնական հետևանքի հասնել։ Զանազան կադետների առարկութիւնների հետ չը համաձայնվեցին նոյն կուսակցութեան միւս անդամները։ Այդ համեմատարար աւելի արմատական կադետները պնդում էին, որ անհրաժեշտ է ցոյց տալ ժողովրդին գործնական ճանապարհ՝ ոտնահարված իրաւունքները վերականգնելու համար։ Մենք, ասում էին նրանք, պէտք է ընդունենք այդ նախագիծը լիովին։ Հակառակ դէպքում կը տապալվի ժողովրդական ներկայացուցչութեան իդէալը։ Իսկ եթէ ոչինչ չառաջարկենք ժողովրդին, այն վատառութիւնը, որ վայելում է ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը, բոլորովին կը չքանայ... Զնայելով խիստ տարաձայնութեան, վերջ ի վերջոյ կուսակցութիւնները որոշ զիջումներ արին։ Աշխատաւորներն ու սօցիալ-դեմօկրատները հրաժարվեցին իրանց ծայրայեղ պահանջներից։ Կադետներն էլ իրանց կողմից ընդարձակեցին իրանց առաջարկութիւնները։ Եւ նախագիծը ընդունվեց։ Յաջորդ օրը ժողովի սրահը մտան լէհական անդամները։ Նրանք յայտնեցին. «Մենք սիրում ենք ձեզ, համակրում ենք ձեր ազատագրական շարժմանը, բայց... Բայց տանը մենք մեր գործերն ունենք, և մենք... գնում ենք»։ Մի քանի հոգի էլ աշխատաւորներից էին եկել։ Լսելով վիճաբանութիւնները ու կարդալով նախագիծը, նրանք... նոյնպէս գնացին։

ՅՈՒՆԻՍԻ 7-Ի ԿՈՆԴԱԿԸ

II

Մատթէոս վարդապետը իր յօդուածում այնպիսի հայեցակէտով է նայում յունիսի 7-ի կոնդակի սահմանածի վրա ու այնպիսի ցանկութիւններ է յայտնում ու առաջարկութիւններ անում, որոնք շատ մօտ են 14 միաբանների գրութեան բովանդակութեանը։ Ուստի բնականաբար հարց է ծագում, թէ ինչպէս է, որ այս վարդապետի ստորագրութիւնը չը կայ միւս 14-ի ստորագրութիւնների շարքում...

Բողոքող միաբանները իրանց հիասթափութիւնն էին յայտնում, որ հոգ չէ տարվել յունիսի 7-ի կոնդակը «համաձայնեցնելու մեր նախնեաց կարգերի հետ, վերականգնելու իրաք եկեղեցական պաշտօնեաների ընտրութեան նախկին եղանակը և քրիստոնէական ազգային եկեղեցու ծնունդ հղող մի վարչական կազմ հաստատելու»։ «Ներեցցնեսցուք, որ վերահաստատվեին մեր կանոնական աւանդութիւնները»։

Մատթէոս վարդապետն էլ իր բաւականին երկար յօդուածի մեծագոյն մասը նուիրում է բացատրելու, «թէ մեր եկեղեցական վարչական գործերը թէ՞նչպէս են կարգադրվել հնուցմը և այդ մասին մեր կանոնագրքերը, եկեղեցական ժողովները, ազգային և եկեղեցական պատմութիւնը թէ՞նչ են ասում»։ Եւ վերջ ի վերջոյ այն եզրակացութեանն է գալիս, թէ «պատմական փաստերի» և «մեր կանոնական աւանդութիւնների» տեսակէտից յունիսի 7-ի կոնդակը «պատմական հիմք չունի», այլ «կամովին (sic) բոլորովին նոր» բաներ է սահմանում։

Այժմ հարցնում եմ. թէ՞նչ միտք ունէր վերջին կոնդակի տեսակէտով պատմական հետազօտութիւնների դիմել։ Արդեօք այն միտքը, թէ ինչ որ եղել է հնումը, նոյնը պիտի մնայ միշտ, անփոփոխ. թէ՞ եկեղեցական կարգերը ու կանոնները երբէք չը պիտի փոփոխվեն վերջ մէկ անգամ ընդ միշտ քարացած մնալով անցեալի աւանդութիւնների կաղապարում։ Զէ՞ որ այդպէս մտածողներ էլ կարող են լինել։

Ցաւմենայն դէպս, անցած պէտք է համարել այն «ձանձրալի» ժամանակները, երբ, հարևան փոած կղերական եկեղեցիների օրինակին հետևելով, մեզանում էլ մի քանի «գիտնական» մարդիկ բարեհոգի լրջութեամբ պարզապէս վիճաբանութիւններով էին զ

համարում քննելու ու ցույց տալու, թէ ինչպէս այդ յօդուածի հեղինակը լաւ չէ հասկացել իր առաջ բերած պատմական տեղեկութիւնները և այնպիսի «եզրակացութիւններ» անելիս, որոնք բնաւ չէն հետևում, ոչ էլ հասանում այդ փաստերից։

(Շարունակելի)

Սիրական Տիգրանեան

ՕԳՈՍՏՈՍԻ 15-Ի ԺՈՂՈՎԸ

Լցնելով իմ դիտողութիւնները «Մշակ»-ի 148դ համարում՝ թողել էի եղբակացութիւնը և մի քանի խնդիրների պարզաբանութիւնն ապագայի։ Այժմ օգուտ կը քաղեմ պ. Ա. Բալանեանի «Նկատողութիւններից» և նրանց կատեմ առանձնապէս այն կէտերի վրայ, որոնք ըստ երևոյթին թիւրիմացութեան տեղիք են տալիս։

Միաբանների կողմից Վեհափառ Հայրապետին մատուցված խնդրագիրը ինչպէս են հասկացել իմ հետ տարաբաղդները և ինչպէս են հասկանում ուրիշները, այդ իրանց գործն է։ Ես հասկացել եմ այնպէս, ինչպէս գրված է, ինչպէս պատասխան յետ վերցնելու կարիք չեմ տեսնում։ Այն, ասել ենք, որ առաջիկայ ժողովը չէ կարող «Ռուսահայոց եկեղեցական գործերի կարգադրիչ և տնօրէն» լինել և «բոլոր եկեղեցական գործերի վերաբերմամբ» որոշումներ տալ, ինչպէս գրված է կօնդակի մէջ, այլ պէտք է լինի «մասնաւոր և յանձնաբարկատար ժողով» և միայն դպրոցական խնդրով զբաղվի։ Մինչ ես ժամել եմ, թէ «Ինչ ասել, կամ աշխատել եմ հեղինակն ապացուցանել։ Յիրաւի իմ անձնական տեսակէտով շատ լաւ կը լինէր, որ ժողովի խորհրդածութեան նիւթ դառնար մեր եկեղեցական հասատատութիւնների տնտեսական խեղճ վիճակը, մեր եկեղեցական կալուածների անբարկարգ դրութիւնը, մայիսի 10-ի կօնդակի համաձայն ընտրութիւններ կատարելու հետ կապված մի շարք բարդ հարցեր և նման խնդիրներ. բայց կարծում եմ նախ, որ այդ բոլոր խնդիրները էլ ժողովը չի կարող բացարձակ վճիռներ արձակել՝ մանաւանդ այն դէպքում, երբ հոգեորականութիւնը իրաւական մասնակցութիւն չունենայ նրա մէջ, և երկրորդ, որ նոյն իսկ դպրոցական խնդիրը առանձին վերցրած շատ մեծ գործ է և ժողովի որոշմունքից կարելի է խիստ գոհ լինել, եթէ միայն այդ խնդիրը աջողութեամբ լուծէ։ Ուրեմն և այդ խնդրով միայն զբաղեցնել չի նշանակի երբէք «զլօյի հաւասարեցնել առաջիկայ կենտրօնական ժողովի իրաւասութիւնը»։ Նա կը լինի մասնաւոր ժողով, որովհետև համազգային չէ, այլ միայն ռուսահայերի ներկայացուցիչներից կազմած՝ այն ևս ըստ ամենայնի թերի կերպով. յանձնարարական՝ որովհետև միայն ընտրող ժողովրդի յանձնարարութիւններ պէտք է հանդէս բերէ, նրա տրամադրութեան, իդձերի և գաղափարների արտայայտութիւնը ասյ, առանց այնպիսի վերջնական որոշումներ անելու, որոնք անմիջական գործադրութիւն գտնէին։

Բացարձակ ասանելիներ՝ ասենք ամենից առաջ դպրոցական խնդիրը։ 1905 թ. օգոստոսի 1-ի Բարձրագոյն հրովարտակով շնորհվում էին «Հայ-լուսաւորչական հոգեորականութեան ժողովրդի լուսաւորութեան համար անհրաժեշտ զրաղունէութեան ընդարձակ միջոցներ», որով պիտի վերաբացվէին հայոց «եկեղեցիներին և վանքերին կից եկեղեցական-ծխական դպրոցներ 1874 թուի յուլիսի 19-ին Բարձրագոյն հաստատված կանոնների համաձայն», «մինչև հայոց եկեղեցական-ծխական դպրոցների նոր կանոնադրութիւն մշակելու համար ժողով էր հրաւիրված մայիսի 7-ին, ու զուտ չեկաւ. «բոյկոտ» հրատարակեցին։ Ապօրինի էին համարում, որ դպրոցական խնդրով պէտք է զբաղվէին հայոց դպրոցներին, ուսուցիչների և հոգաբարձուների միջից ընտրված մարդիկ, փոխանակ այս խառն ժամանակ նորից ընդհանուր ժողովրդական ընտրութիւններ անելու և պատահական, գուցէ դպրոցական գործի հետ ոչ մի կապ չունեցող մարդիկ ընտրելու։ Դումայից մինչև իսկ մի իսկական զեղծմուսք իրաւարան, որ ամենայն ըմբռնելուսը պնդում էր, թէ դպրոցների ծրագիրն ու կանոնադրութիւնը պէտք է կազմեն յանկարծ հրաւիրված՝ ձեռնտու և գործին տեղեակ մարդիկ, բայց պէտք է քննեն ու վաւերացնեն ժողովրդի կողմից ընտրված պատգամաւորները, որոնք դպրոցի մասին գաղափար չունեն կամ կարող են չունենալ։ Ապօրինի էին գտնում, ծաղրում և դատապարտում մանաւանդ այն կէտը, որ ժողովին պիտի մասնակցեին թեմական առաջնորդները։ Զարմանում էին, թէ 6 հոգի հոգեորականներ 50 հոգու մէջ ամբողջ ժողովը կդերական կը դարձնեն։ Ինչու, ասում էին, այդ առաջնորդները, որոնց անմիջական հոգատարութեան տակ են մեր բոլոր դպրոցները, որոնք հաստատում են ուսուցիչներին և հոգաբարձուներին իրանց պաշտօնի մէջ նշանակելիս պահանջում. որոնց մօտ են ժողովում ուրեմն դպրոցական գործին վերաբերեալ բոլոր զեկուցումները, —ինչու զրանք հնար պէտք է ունենան կարծիք յայտնելու և ձայն տալու դպրոցական խնդիրները քննող մի ժողովում։ Կիրակոսը, Մարկոսը թող ձայն ունենան, բայց նրանք որոնց ձեռքում է գտնվում դպրոցների զեկավարութեան ամբողջ գործը՝ ինչ իրաւունքով պէտք է ձայն ունենան։— Այսպիսի զրեկ պատճառաբանութիւն հարկաւ չեր կարող չտրնել մեզ նման տարաբնորէն մտածող և հետևանօրէն գործող մի ժողովրդի մէջ. արդարութիւնը յաղթանակեց, և ժողովը զլուխ չեկաւ։

Այժմ մի նոր ժողով է գումարվում ազատ ընտրութեան սկզբունքներով։ Ինչ պէտք է վինի դրա առաջին գործը, եթէ ոչ քննել և վաւերացնել այն կանոնադրութիւնն ու ծրագիրը, որ մշակել է Վեհափառ Հայրապետի նշանակած յանձնաժողովը։ Թէ 1874 թուի կանոնները, որոնց անմիջական հետևութեան տակ են մեր բոլոր դպրոցները, ինչպէս ասում էին, այդ առաջնորդները, որոնց անմիջական հսկողութեան տակ են դպրոցները։ Ինչու, ասում էին, այդ առաջնորդները, որոնց անմիջական հսկողութեան տակ են դպրոցները։ Ինչպէս հետևում «ժամանակաւոր կանոնների» համաձայն հայ հոգեորականութեան է իրաւունք տրվում քանալ և պահել եկեղեցական դպրոցներ, բայց և նրանց պահելու ընդարձակ տեղ է յատկացվում ժողովրդի ներկայացուցիչներին՝ հոգաբարձուներին։ Եթէ նոր կանոնագրութիւնն այդ կանոնների հիման վրա պէտք է կազմվի, ապա ընական է, կարծեմ, որ ժողովրդի ներկայացուցիչների հետ նրա կազմութիւն և վարչացնելուն մասնակցեն նաև հոգեորականութեան ներկայացուցիչները՝ մանաւանդ այնպիսի հոգեորականներ, որոնք անմիջական գործ ունեն զբաղրոցի հետ։ Նրանց մասնակցութիւնը ոչ թէ դասակարգային արտօնութիւն կը լինի, այլ նրանց պաշտօնից և մեր դպրոցների իրաւական դրութիւնից բղխող անհրաժեշտ մի հանգամանք, որ գործի կանոնագրութեանը և յաջողութեանը միայն նպաստել կարող է։

Մի լաւ մտածենք, թէ ինչ պատճառ կայ արդեօք հայ հոգեորականին դուրս քշելու դպրոցական գործի միջից։ Ինչ լուրջ տարաձայնութիւն կարելի է ստասել հայ հոգեորականի և աշխարհականի մէջ դպրոցական խնդիրների նկատմամբ և ինչու պէտք է նրանք չը կարողանան համերաշխ գործակցութեամբ լուծել այդ խնդիրները։ Ի՞նչ դնաս է տեսել արդեօք մինչև այժմ հայ դպրոցը հոգեորականից և ինչն է տիրում թողել այն իրաւական հաստատուն գետինը, որ ներկայումս մեր ամբողջ դպրոցական գործը։ Ի՞նչ «խնամակալութիւն» է զործ դրել հայ հոգեորականութիւնը դպրոցների վրա և ինչով է երևացել դրա վնասակար ազդեցութիւնը։

Կամայականութիւններով, ապօրինութիւններով... Բայց մի՞թէ կամայականութիւն ու ապօրինութիւնը կապված են երկար վերաբերում, և ոչ հաստատուն օրէնքների, կանոնաւոր հաշիվ ու հսկողութեան բացակայութեան, ոգիտութեան ու հասարակական անարգութեան հետ։ Պակաս ապօրինութիւններ ու կամայականութիւններ են զործ դրել ժողովրդից ընտրված հոգաբարձուները. հարցրէք տարին քանի՞ անգամ են ոտք դնում նրանք իրանց խնամքին յանձնված զպրոցներում, և քանի՞ անգամ էր դրէին մանաւանդ, եթէ նրանց չը հրաւիրէին ու երբեմն երբեմն իրանց պարտքը չը յիշեցնէին այն առաջնորդներն ու յայտարարները, որոնց փախցնել են կամենում այժմ ապարէզից։

Ընդունենք սակայն մի բոպէ, թէ մեր ժողովուրդը բոլորովին կերպարանափոխվել է ներկայ ազատական շրջանում և նոր տեսակ ներկայացուցիչներ պէտք է գտնի՝ բառին բուն նշանակութեամբ գաղափարական, ազնիւ և իմաստուն ներկայացուցիչներ, որոնք ոչ անձնական շահեր կունենան, ոչ խնամական կապեր, այլ ձրի, առանց օր և է ակնկալութեան, ամենայն եռանդով և անձնուիրութեամբ նուիրված կը լինեն ազգային, զբաղրոցական գործին, և որ ուրեմն հոգեորականի՝ այդ շահախնդիր և զանազան մոթ ու խառը նպատակներ ունեցող զասակարգի հետ անգամ պիտի կարել զպրոցից։ Ի՞նչ կերպարանք պէտք է ստանայ այդ դէպքում առաջիկայ ժողովի գործունէութիւնը։ Կանոնագրութիւնը կը հաստատվի և առանց մեկին հարցնելու անմիջապէս գործադրութեան մէջ կը մտնի։ Հոգեորականութիւնն գլուխ Կաթողիկոսի ձեռքը կը տան, որ հաստատէ և հաստատել տայ. թէ՞ նրան էլ կասեն. մեզ ժողովի հրաւիրեցիր, գործդ դրանով վերջացաս. մի կողմ կանգնիր այժմ. մենք կը կառավարենք մեր զպրոցներն, ինչպէս մեր սիրան ուզում է։ Արդեօք կանոնագրութիւնը թէկուզ մի առանձին յանձնաժողովի ձեռքով հայ ժողովրդի կողմից կուզարկվի Պետական Դումայի ի վերաքննութիւն և ի վերջնական հաստատութիւն, թէ Դումա էլ չենք ճանաչի. վճռեցինք, հէնց այնպէս էլ կը կառավարենք մեր զպրոցները։ Առարկում էք, թէ այս տեսակ բոլոր խնդիրները ապագայ ժողովը կը վճռէ։ Զի՞ որ սակայն ժողովի այսպիսի կամ այնպիսի կազմութիւնից և իրաւասութիւնից որոշ չէանով կախված են նրա վճիռները։ Եթէ հայ ժողովուրդը կարվում է, իր ազգեալ և ներկայ կեանքի բոլոր պայմաններից և սկսում է իրրև մի նոր ժողովուրդ ապրել՝ լուսնի վրա, այն ժամանակ հասկանում եմ, որ նրա ներկայացուցիչների ապագայ ժողովն էլ կարող է բացարձակ իրաւունքներ ունենալ և բացարձակ վճիռներ տալ։ Հակառակ դէպքում, ինչպէս էլ որ շրջէրջենք, այդ ժողովը կը լինի «յանձնարարական» ժողով, և նրա որոշումները դեռ շատ ջուր պէտք է վերցնեն, մինչև զործ դառնան։ Ուրեմն իրաւունքներն այդպէս է պահանջում և բան մեզ ժողովի պատուի համար ոչինչ չը կայ այդտեղ նսեմացուցիչ։

(Կը շարունակվի)

Կ. Վ.

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, յուլիսի 15-ին

Նոր արհամարհանքով աչքի անցրի «Ալիքի» ժանդարտ ցուցուանք-հայհոյանքները։ Բայց... «Волковъ бояться въ лѣсъ не ходить»! Ո՞վ չը գիտէ, որ այդ «սարսափելի տիրոջը» իւրաքանչիւր «բանակիս» սկսել են լուսանկարով և վերջացրել սպառնալիքներով, իրանց բոլոր փափուքիները տեսնելով այդ ահարեկիչ մանեսիրների մէջ։ «Ալիքի» զեկավարների այդօրինակ վերաբերմունքը դէպի տարբեր կարծիքները ամենայաւ ապացոյց է այդ խեղճերի մտաւոր-բարոյական զրութեան, որ զժբաստբար գեռ անյայտ է միայն իրանց՝ այդ ինքնասիրատար Նարցիսներին։

Այդ բոլոր պատուները ասածներից կարելի է այնպես կարծել, թէ իբր իմ ընտրութիւնը, ուրեմն և համաձայնութիւնը սատանել տեսչական պաշտօնը Յով. ուսումնարանում եղել է ուսուցչական համագումարի երեսի բոյկոտից յետոյ։ Բայց դա էլ մի փոկուս է «Ալիքի» զեկավարների կողմից, որոնց համար հնարաւոր է, որ յուլիսի 1-ը կանխի յունիսի 15-ին։ Ալլապէս ինչպէս բացատրել զրանց անբարեխղճութիւնը դէպի պարզ հարցը։ Իմ ընտրութիւնը եղել է, ինչպէս յայտնի է, յունիսի 15-ին. թէ ինչու հոգաբարձութիւնը նախօրօք թոյլատրութիւն չէ տացել ազգային պօլիցիայից — «Ալիքի» զեկավարներից,—դա անշուշտ մեծ ըմբռնութիւն է Յով. ուսումնարանի հոգաբարձութեան կողմից։ Յանկարծ մի ազգային մեծ խնդիր է վճռվում առանց «Ալիքի» զեկավարների հաւանութեան և «զաղտագողի»։ Ինչպիսի՞ «неблагонадежные» մարդիկ։ բայց թողնենք այդ։ Լնարութեան թաղվել ուզարկված է էջմիածին Կաթողիկոսին, ինչպէս այդ երևում է իմ հաստատման կօնդակից, յունիսի 21-ին, հաստատութիւնը լինում է յունիսի 27-ին, և ինձ կօնդակը յանձնվում է յունիսի 29-ին։

Հիմա տեսէք բոյկոտի էվոլիւցիան. հոգաբարձութեան արձանագրված որոշ պատճառաբանութեամբ արձակված վարժուհիները բոյկոտում են ուսուցչական համագումարին յուն. 24-ին։ Համագումարի մասնաժողովը իր «քննութեան» եզրակացութիւնը յայտնում է յուլիսի 1-ի ժողովում։ Մի կողմ եմ թողնում այն հարցը, թէ ինչ հեղինակութիւն կարող է ունենալ մի պատահական ժողովի ընտրած մասնաժողովի միակողմանի և վայրիվերոյ «վճիռը» զպրոցական կեանքում։

Ահա այդպիսի փոկուսներով՝ և մանեսիներով յուլիսի 1-ը կանխում է յունիսի 15-ին։ Իզուր չէ ասված՝ կիրքը կոյր է, այլապէս նախ քան աշխարհասասան կառնչներ արձակելը պէտք էր հանգամանօրէն և հշտութեամբ ծանօթանալ եղելութեան հետ։ Բայց մենք ոչ մեկից ենք պահանջում այդ...

Լ. Սարգսեան

Թիֆլիս, յուլիսի 17-ին

Թիֆլիսի ուսուցչական համաժողովին մասնակցողներից մէկը՝ Ֆլօրա Վարդանեան «Մշակի» 152-րդ համարում խմբագրութեանդ մի նամակ է ուղղել, որով իր զժգոհութիւնը և անբաւականութիւնն է յայտնում իմ վերաբերմամբ, իբր թէ ես վերջիշեալ համաժողովի մասին իմ առած զեկուցումների մէջ նրա կարծիքով աչառութիւն եմ ցոյց տուել ընդհանրապէս և իբր թէ այդ զեկուցումների մէջ չեմ արտայայտել նրա կարծիքները, որոնք յիշատակութեան արժանի էին։

Դրան ես կը պատասխանեմ հետևեալը.

Իմ առած զեկուցումների մէջ ես առհասարակ աշխատել եմ արտայայտել այն մարդկանց կարծիքները և խօսակները, որոնք որոշ չափով լուսաբանել են համաժողովում արծարծված հարցերը և որոշ ազդեցութիւն են թողել այդ հարցերի մասին եղած վիճաբանութիւնների վրա։

Ես չէի կարող բոլոր ժողովականների խօսակները արտայայտել մամուլի մէջ, որովհետև դրանց մեծ մասը «զուր ծեծել» է եղել։

Ժողովականների մեծ մասը խօսելու ժամանակ աշխատում էր ոչ թէ լուսաբանել օրակարգի հարցերը, այլ Յովհաննան զպրոցի դահլիճը գաղթել էր մի տեսակ ճարտասանական մրցավայր, խօսում էր միմիայն խօսելու համար և շահագրգռում էր ժողովականներից շատերի համակրութիւնը։

Ինչ վերաբերում է առանձնապէս Ֆլօրա Վարդանեանին, պէտք է ասեմ, որ նա ուսուցչական համաժողովի առաջին 10 նիստերի ժամանակ խորին լռութիւն է պահպանել, իսկ յետոյ թէև երբեմն խօսել և մասնակցել է վիճաբանութիւններին, սակայն նրա խօսածները ոչ մի առանձին հետաքրքրութիւն չեն ներկայացրել, ուստի շատ նպաստել են հարցերի ձգձգմանը և միմիայն իրան Ֆլօրա Վարդանեանին կարող էին հետաքրքրել։

Իսկ նա կարծում է, որ գիտամար չեմ յիշատակել նրա կարծիքները, չը նայելով որ նա շատ անգամ է Ամերիկան գալել։

Եթէ ես յիշատակէի նրա խօսածները, այն ժամանակ պէտք է յիշատակէի և բոլոր ժողովականների կարծիքները, որոնց մեծ մասը ծանօթված և տարբերակ ճշմարտութիւններ է յայտնել։

Ինչ վերաբերում է այն կէտին, թէ ինչու ես չեմ յիշատակել, որ հանդուգնել Զիտաձէի զգաստի վրա արտասանած ճառը նրան է պատկանում, այդ էլ նրա համար, որովհետև ես ստիպված էի որոշ ժամին իմ զեկուցումը յայտնել տպարանին, որպէս զի հետեւեալ օրը լոյս տեսնէր, իսկ այդ ժամին ինձ գեռ ես յայտնի չէր, թէ ով է հանդուգնեալի զգաստի վրա ճառ ասողը, և ես բաւականացայ միայն յիշատակով, որ այդ ճառը արտասանել է համաժողովից ընտրված պատգամաւորը։

Նա նախաձգռչացնում է ընթերցողներին, որ չը լինի կարծեն, թէ «Ֆլօրա Վարդանեանի զրգռմունքը մանրիկ անփառութեան արդիւնք է»։

Նրան զրգռվեցնողը ոչ թէ մամուլի ներկայացուցիչների միակողմանի վարմունքն (նրա կարծիքով) է, այլ այն, ինչից որ նա նախաձգռչացնում է ընթերցողներին։

Լ. Բարայեան

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Գօրիս, 19 յուլիսի 8 ժամ 10 ր. երեկ.

Թանգաւերի, Օղմանի թուրքերը քրիստոնեաների հետ միասին յարձակվեցին Թանձամէնի գիւղի վրա, քշեցին տարարը։ Հրացանաձգութիւնը խիստ է։ Սատանի լուսմունք կայ թուրքերի մէջ։

Ներսէս վարդապետ

ՆԵՐԲԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեզ հաղորդում են, որ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կոնդակով պատուիրել է շուտով կատարել Յովհաննան զպրոցի նոր հոգաբարձութեան ընտրութիւնը։

Թիֆլիսի կենտրօնական նպաստամատույց յանձնաժողովի զանձապահ պ. Ալ. Մելիք-Ազարեան խնդրում է մեզ յայտնել, որ ստացել է Ատարեանի վիճակային կոնսիստորիայից ի նպաստ հայ ազքատակների 1095 ր. 40 կ. և 15 ր. 25 կ., որ նուիրել են 1) Արմաւիրի հայ հասարակութիւնը—1000 ր., 2) Կրասնովոդսկու հայ հասարակութիւնը—95 ր. 40 կ., 3) Ս. Խաչ քաղաքի հայ հասարակութիւնը—15 ր. 25 կ.

Թիֆլիսի մամուլի և տպարանական գործի վերաբերեալ կոմիտեաը ամսու 18-ին հաղորդից տպարանական տեսչի միջոցով «Կեանքի» խմբագրութեան, որ թերթը զգաստացնվում է մինչև զատարանական քննութեան վախճանը՝ «Կեանքի» № 13-ի և 18-ի առաջնորդողների մասին։

Գանձակից հաղորդում են, որ յուլիսի 17-ին կայսարանում երևան են հանել մի արկղ, որի մէջ կային 4,500 փամփուշտներ, 1 հատ ըերգոն հրացան, բերդան հրացանի բերան, 2 հ. երեք-գծանի հրացանի ազդիչներ և 4 զրվ. կապսիւներ փամփուշտների համար։ Զերբակալված է այդ կապոցը տանելու համար եկած, կապալառու Յակոբեանի գործակատար, Արշակ Վարդանեանը։ («Кавк.»)

Թիֆլիսի քաղաքային Ջրանցքի ծառայողները և քաղաքային լապտերավանները մի շարք անտեսական պահանջներ են ներկայացրել քաղաքային վարչութեանը։ Վերջինս նրանց բաւարարութիւն է տուել բայց առնիկներին 30% աւելացնելուց։ Վերոյիշեալ ծառայողները դրական պահանջ են ներկայացրել այդ կէտի վերաբերմամբ։ Վերջնական պատասխանը այսօր պէտք է տրվի։

Լուր է պատում 550 միլիոն մարքի մի նոր փոխառութեան մասին։ Այդ փողերը իբրև թէ տուել են գերմանական բանկիրները։

Յուլիսի 10-ին տեղի է ունեցել Դումայի մուսուլման ֆրակցիայի նիստը Պետերբուրգի մուսուլմանների 40 ներկայացուցիչների մասնակցութեամբ։ Նախագահել է Թօփչիբաշեվը։ Ժողովը որոշել է յուլիսի 15-ին հրաւիրել համառուսական մուսուլմանների համագումարը։ Համագումարի տեղի հարցը դեռ ևս մնացել է չը լուծված։ («XX Вѣкъ»)

Մինիստր պրէմիէր Պ. Ա. Ստոլիպինը, ցանկանալով գրաւել հասարակութեան վստահութիւնը դէպի իր կաբինետը, մտադիր էր տեղծել մինիստրական մի քանի պաշտօններ առանց պորտֆելի։ Այդ մտքով նա առաջարկութիւններ արեց Ա. Գուչկովին և Շիպովին, բայց նրանք երկուսն էլ, ինչպէս պարզվում է այժմ, հրաժարվեցին ընդունել նրա այդ առաջարկութիւնը։ Այժմ նոյն առաջարկութիւնը անվում է կոմս Հէյդենին, Ստախովիչին և Ն. Լվովին։ («Рѣчь»)

Պետերբուրգի ոստիկանութիւնը սկսել է փակել արհեստակցական միութիւնները։ Փակված են կաշվագործական բանուորների, ինժենիրների և տեխնիկների, դրատեսներկային ծառայողների ու հաշվապահների միութիւնները։ Փակված միութիւնների շինութեան մէջ ոչ ոքի չեն թողնում մտնել։

Բերլինից լուր է ստացվել Պետերբուրգում, որ օպտասոն կայսրները իրար հետ կը տեսակցեն։

Նահանգապետներին յայտարարված է, որ ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեանը և աշխատաւոր խմբակին ոչ մի համագումար կամ ժողով չի կարելի թոյլ տալ կազմելու։

1906 թուի մայիսի 2-ին ռնտան կանգնած էր 75½ բուբլու վրա, յունիսի 2-ին արդէն դառել էր 73 ր., իսկ այսօր նա իջել է 70 բուբլու վրա։ Մեր ֆոնդերի ամեն մի բուբլի ընկնելու ժամանակ բաժնետէրերը 80 միլիոն բուբլի պաս են կորցնում։ Երկու ամսվայ ընթացքում մինիստրութիւնը պետական ֆոնդեր գնողների վրա միայն արժեցել է 440 միլիոն բուբլի, համարեա կէս միլիարդ բուբլի։ Իսկ մասնաւոր արժէթղթե՞բը, իսկ արդիւնաբերութեան տեսակետիցը։ դա արդէն պէտք է համարել միլիարդներ։ Մինչև ե՞րբ, վերջապէս, Ռուսաստանը հարկադրված պիտի լինի դիմանալ իր այդ աւերողներին։

(«XX Вѣкъ»)

«XX Вѣкъ» լրագիրը Պետական Դումայի առաջին նստաշրջանի մասին հետևեալ տեղեկութիւններն է տալիս։ Դումայի առաջին նիստը բացվել է 1906 թուի ապրիլի 27-ի ցերեկվայ ժամի 5-ին, իսկ վերջին նիստը, որ կազմում է 39-րդը, փակվել է յուլիսի 7-ի երեկոյեան ժամը 7-ին և 50 բոպէնոր։ Իր գոյութեան ժամանակ Պետական Դումն կորցրել է իր կազմից երկու անգամներ։ Մէկը մեռել է, իսկ միւսը՝ հրաժարվել է իր վարչութիւններից։ Պատգամաւորներից առաջին անգամ լսվել է Կուտլեր-Կարամանվի ձայնը։ Առաջին ճառը արտասանել է Ի. Ի. Պետրունկեվիչը, իսկ վերջինը՝ Վինավերը։ Ամենից շատ օգտվել է իր խօսելու ձայնի իրաւունքից կոմս Հէյդենը՝ 190 անգամ, յետոյ արդէն Նաբօկովը՝ 162, Կուտլեր-Կարամանվը՝ 96, Օտարօգօրսկին՝ 89, Վինավերը՝ 75, Պետրաժիցկին՝ 79, Մաքսիմ-Կովալևսկին՝ 62, Ալյագինը՝ 54, Բօգդիչեվը՝ 51, իշ. Զօլիոնսկին՝ 44, Ստախովիչը՝ 43 և այլն։ Այդ ճառերին, ինչպէս և առ հասարակ Դումայի մէջ խօսված ճառերին ծախսվել են 787 անգամ, շվվացրել, սուլել, ծիծաղել ու «բաւական էշ» են գոռացել 54 անգամ, բացի միներտարների հացէին ուղղվածներից, որ շատ յանախակի են կրկնվել։ Նախագահ Մուրօմցեվը և նրա օգնական Գոլոգորուկովը ընդհատել ու նկատողութիւն են արել ճառախօսներին 151 անգամ։ Դուման 695 անգամ քուէարկութիւն է կատարել, 2 անգամ ոտքի է կանգնել ու յարգել Դումայի մի անդամի մահի և Բէլօռուսկի ջարդերի զոհերի յիշատակը, ստացել է 133 առաջարկութիւններ, 883 հարցաքննութիւններ և արել է 336 հարցապնդումներ։ Դուման լսել է սատանսկերիտաբ Ֆրիշի, մինիստրական խորհրդի նախագահ Գորեմիկինի, Ստրշենսկու, Սաբլինսկիի, Կոկովցեվի, Դուրիսի, Մակարովի, Շչեգլովիտովի, Սօլլերտինսկու և Պալէվի բացատրութիւնները։ Դուման իր միջից ընտրել է բաւականաչափ մասնաժողովներ։ Եղել է 6 մասնաժողով 33 հոգուց բաղկացած, պատասխան-ուղերձը կազմելու, կառավարչական անձանց և հաստատութիւնների ապօրէն զործողութիւնները քննելու, քաղաքացիական իրաւունքների հաստատութեան, ֆինանսական և բիւջէական օրէնքներ մշակելու և քննելու պետական եկեմատի նախահաշիւը։ Բացի դրանից կային 19, 15 և 91 հոգուց բաղկացած մասնաժողովներ։ Հիմնել է 11 բաժանմունքներ, որոնց մէջ մտել են 441 պատգամաւորներ։ Դումայի կեանքի մէջ կատարված նշանաւոր դէպքերը։ ապրիլի 27-ին՝ բացումը, մայիսի 8-ին՝ մերժումը ընդունել Պետական Դումայի նախագահին, որ ներկայացնում էր պատասխան-ուղերձը, մայիսի 13-ին մինիստրութեանը յայտնում են իրանց վիճակաւոր անվստահութիւնը և պահանջում են անյապաղ հրաժարական տալ, յունիսի 8-ին՝ իշխան Ուրուսովի ճառը, յունիսի 19-ին՝ զինուորական դատախազ Գալոֆինն արտաքսելը, յուլիսի 6-ին՝ Պետական Դուման արձակելու ուկազը։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԻՆՉՈՒ Վ. ԵՐԶԱՅԱՆԻ ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԸ ԹԷՀՐԱՆՈՒՄ

Երեկ հեռագիրը հաղորդեց, որ Պարսկաստանի սպարապետ-աթաբէկ Էյնաւդ-զավէն հրաժարվել է իր պատասխանատու պաշտօնից և այժմ այդ պաշտօնը թափուր է մնում։

Իրանի տէրութեան մեծ վեզիրի հրաժարականը անշուշտ սերտ կապ ունի յեղափոխական այն լուրջ շարժման հետ, որ յունիս ամսվայ ընթացքում արտասուներ է ձգել Պարսկաստանի մայրաքաղաքի տիրող ապստամբութեան մէջ և սպառնում էր երկրի միւս մասերում էլ մեծ չափեր ընդունելու։

Սակայն, այժմ, ինչպէս որ Թէհրանից հաղորդում են եւրոպական թերթերին, Իրանի մայրաքաղաքում տիրում է հանգստութիւն և պարսից կառավարութիւնը այնտեղ արդէն վերացրել է պատերազմական դրութիւնը։

Խաղաղութեան վերահաստատվելը Թէհրանում գլխաւորապէս պէտք է բացատրել «տէրութեան երկրորդի»—աթաբէգի հրաժարականով, որը այնքան եռանդուն կերպով պաշտպանում էին մայրաքաղաքի պարսիկ յեղափոխական տարրերը, որոնք իրանց պահանջների առաջին շարքումն էին դրել վերոյիշեալ պատասխանատու և մեծ պաշտօնեայի հեռացնելու ցանկութիւնը։

Եւ Իրանի միապետ Մուզաֆէր-Էդդին շահը ստիպված էր բաւարարութիւն տալ պարսից յեղափոխականների ցանկութեան, որպէս զի դրանով կաշտանար մայրաքաղաքում ծագած ժողովրդական խռովութիւններին վերջ տալ։ Մայրաքաղաքի պարսիկ յեղափոխականները շատ լաւ էին գիտակցում, որ պարսից կառավարութեան հասցէին ի-բանց ուղղած պահանջների իրագործմանը շատ էր խանգարում սաղրազամը, որը իր ստորադրեալ տէրունական միւս պաշտօնաների հետ միասին Իրանի միապետին շարունակ բացասական խորհուրդներ էր տալիս և այդպիսով տէրութեան և պարսիկ յեղափոխականների մէջ ծագած կոնֆլիկտին աւելի սուր բնաւորութիւն տալիս։

Պարսիկ յեղափոխականներին շատ լաւ յայտնի էր այն իրականութիւնը, որ Իրանի միապետը իր հպատակ ժողովրդի սահմանադրական պահանջների նկատմամբ զրական տրամադրութիւն ունի և եթէ այդ պահանջները չեն իրագործվում, դրա գլխաւոր պատճառը մեծ վեզիրն է իր ստորադրեալ արքատեսակներով, որոնք ամեն կերպ աշխատում են այդ պահանջները հէնց իրանց բնի մէջ խեղդել։ Դրան իբրև գլխաւոր ապացոյց կարող է ծառայել այն խոստումները, որ Մուզաֆէր-Էդդին շահն շահը մի քանի անգամ պաշտօնական կերպով արել է սահմանադրական պահանջները անող պարսիկ ժողովրդի պաշտօնական ներկայացուցիչներին պալատում գումարված ժողովների ժամանակ։

Զարմանալին միայն այն փաստն է, որ Թէհրանի յեղափոխական տարրերին այնքան շուտ աջողվեց զատապարտելու աթաբէգին, որի հրաժարվելուն, մեր կարծիքով, շատ է նպաստել հետևեալ հանգամանքը։

Սադրազամի հետ, նրա պաշտօնավարութեան առաջին օրերից ի վեր, շատ էին լարված Իրանի ներկայ թագաժառանգը և Մուզաֆֆէր-Էդդին շահի եղբայր Նայիբ-Սալթանէն, որ Պարսկաստանի ներկայ պատերազմական մինիստրն է։ Շահը ի նկատի ունենալով այն հանգամանքը, որ ինքը մօտ ապագայում ստիպված պէտք է լինի իր երկրի կառավարութիւնը յանձնել Թաւրիզում նստող թագաժառանգին, որի ամենամօտ մարդը ներկայ պատերազմական մինիստրն է (Նայիբ Սալթանէն թագաժառանգի անունն է), հրաժարեցրել է պաշտօնից մեծ վեզիրին, որով թէ ապագայ բարդութիւնների առաջն է առել։ և թէ դրանով բաւականութիւն է տուել մայրաքաղաքի յեղափոխական տարրերին, որոնց ոխերիմ թշնամին էր համարվում այդ պատասխանատու պաշտօնեան։

Եւ յիրաւի Պարսկաստանի միապետին աջողվել է գտնել ժամանակաւորապէս զսպել իր տէրութեան մէջ ծագած ժողովրդական յուզմունքները, որոնք բաւական երկար ժամանակ վրդովեցին Իրանի քաղաքական հանգստութիւնը և հաւանօրէն մօտ ապագայում նորից կը սկսվեն, եթէ պարսից տէրութիւնը իր ժողովրդի արդար պահանջներին բաւականութիւն չի տալ։

Թէհրանից ստացած մեր վերջին տեղեկութիւնները հաստատում են, որ մայրաքաղաքում վերահաստատված խաղաղութիւնը երկարատև լինել չէ կարող, որովհետև յեղափոխական ժողովրդի ամենագլխաւոր պահանջը՝ երկրի սահմանադրական կառավարութիւնը՝ դեռ ևս չէ իրագործվում։ Մայրաքաղաքում խաղաղութիւնը վերահաստատվել է նրա համար, որովհետև յեղափոխական պարսիկների պարագլուխ սէյիդները և մի քանի նշանաւոր մուշտեհիդներ թողել են մայրաքաղաքը և տէրութեան հասցէին սպառնալիք կարդալով ճանապարհ են ընկել Բեաբրալայ, իրանց ամենաբնաւոր մուշտեհիդի մօտ։

Այժմ այդ հոգեորականները արդէն դուրս են գնացել Ղում քաղաքից և Բուշիրի վրայով ճանապարհ են ընկել դէպի Միջագետք։ Իսկ պարսիկ յեղափոխական ժողովուրդը առանց պարպրլութիւնների ձեռքով և երկիւղ կրելով, որ կառավարութիւնը իրանցից պէտք է վրէժխնդիր լինի, մօտ 2000 հոգի ապաւինել են Թէհրանի անգլիական դեսպանատունը և այնտեղ «բաստ» նստել, պահանջելով որ կառավարութիւնը յետ կանչի մայրաքաղաքից հեռացած հոգեորական պարագլուխներին։

Պարսից կառավարութիւնը նրանց յետ չի կանչել և անգլիական դեսպանատունը բաստ նստածները կրեի շուտով կը թողնեն իրանց ապաստանավայրը և կը սկսեն իրանց նորմալ կեանքը, գոնէ միառժամանակ։

Լ. Բարայեան

ՆԱՄԱՅ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

Թէհրան, յուլիսի 2-ին

«Հաբլ ալ-Մաթին» և «Զէհրէ-Նէմա» պարսկական թերթերի մասին քանիցս գրվել է «Մշակում», և ընթերցողները արդէն են ունե

կատարված հեռևողական շինարարական աշխատանքը կարող է իրականանալ։ Այդ ցանկութիւնն է յայտնել գերմանական կայսրը անցեալ գեկտեմբերին ըէյխստագը բանալու ժամանակ։

ԻԶՕՎԿԱ, 16 յուլիսի։ Կայացաւ Բուէչկովսկի լեռնահանքային ընկերութեան բանուորների բազմամարդ միտինգը։ Քննվում էին Պետական Դումայի արձակման հետ շաղկապված հարցերը, որով վճռված է դադարեցնել աշխատանքները բոլոր հանքերում։ Ուղարկված են դրագրներ։

ԿԻԵՎ, 16 յուլիսի։ «Надежда» ընկերութեան տեղական բաժնի պահեստում գտնված է մի տիպ սոցիալ-յեղափոխականների 13000 թռուցիկներով ուղղված զինորներին։ Սատացողը կարողացաւ անյայտանալ։

18 յուլիսի

Կ. ՊՕԼԻՍ, 17 յուլիսի։ Քաղաքացիական պաշտօնեաների մասնաժողովի անդամ Կոնստանդին Կարագիօրգին նշանակված է Սամսոն կղզու իշխան։

ՍՕՖԻԱ, 17 յուլիսի։ Ցունաց զէմ ուղղած շարժումը, որի օգտին ագիտացիա է մղվում ամբողջ իշխանութեան մէջ, ընդարձակ չափերով է ընդունում։ Այսօր Ֆիլիպօպոլում տեղի ունեցան հակայունական լուրջ անկարգութիւններ։ Քաղաքի միջով անցնում էին հրոսակախմբերը ագիտատորների առաջնորդութեամբ։ Յունաց 5 եկեղեցիներ բռնութեամբ գրաված են բուլգարների ձեռքով. յունաց թաղի տների պատուհանների ապակիները ջնջած ու փշուր են արված, կողոպտված և կործանված են յունաց 60 խանութներ, երկու գպրոց, մի քանի սրճարաններ և ռուսահպատակ միլիոնատէր Մարակլուն պատկանող թանկագին գրադարանը։ Մարդկային զոհեր առ այժմ չը կան։ Լուրերին նայած, վիրաւորված է յունաց մի վարդապետ։ Քաղաքացիական իշխանութիւնները դիմել են զինուորական իշխանութեանը շատ ուշ, որով վերջինս անկարող է եղել սանձաձգութիւնների առաջն առնել։

ԳՐՕԴՆՕ, 17 յուլիսի։ Գործադուլ արին 5 փուռերի բանուորները։

ՄՈՍԿՎԱ, 17 յուլիսի։ Մոսկվայի նահանգապետը Վիբօրգի կոչի առիթով դիմել է ազգաբնակութեան մի յորդորագրով, բացատրելով որ Դումայի նախկին անդամների կազմած կոչը կրում է խռովարար բնաւորութիւն և ուղղված է կայսերական սուրբ իշխանութեան դէմ, ուստի և չը պէտք է հպատակվել Դումայի անդամներին, այլ, ընդհակառակը, հաստատել պէտք է օգնութեան գալ կայսրին, թեթեացնել նրա ծանր ու դժուարին ճանապարհը հանդիսաւոր ապաստով, խստութեամբ կատարելով օրէնքները և հնազանդվելով իշխանութիւններին։

ՎԱՐՇԱՎԱ, 17 յուլիսի։ Գետի վրա լողացող բօրանը (паромъ, լաստ) ծանրութեանը չը դիմանալով խորասուզվից, որի ժամանակ 20 հոգի խեղդվեցին. առ այժմ հանված են 10 դիակ։—Յուլիսի 18-ից մինչև օրս կողոպտված են պետական զինու 9 պահեստներ։

ԼՕՆԴՕՆ, 16 յուլիսի։ «Թայմսը» մի առաջնորդող է տպել Պլկինի իր թղթակցի տեղեկութեան առիթով, որ վերաբերում է եապոնացիների Մանջուրիայում բռնած դիրքին։ Եապոնացիները չեն թողել Անդուէն, չնայած մաքառման համար, և ձեռք են գցել քաղաքի բոլոր շրջակայքը, որ կարող էր օտարերկրացիների համար գաղթավայր ծառայել, որով «Թայմսը» մատնանշում է, որ եապոնացիների այդ քայլը—բաց դռների սկզբունքը խախտել է հանդիսանում։ Անդլիան համակրում էր եապոնիային պատերազմի ժամանակ, և դա բացատրվում էր շատ պատճառներով, բայց Ամերիկայի համակրանքը միայն հետևանք էր այն բանին, որ եապոնացիները կռում էին բաց դռների սկզբունքի համար։ Վերջում «Թայմսը» կոչ է անում անգլիական կառավարութեան, որ սա հրաժարվի հասարակ դիտողի դերից և դիմէ պաշտպանելու իր շահերը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յուլիսի։ Լրագրների հաղորդած լուրը, որ Պետական Դումայի նախկին անդամ հայր Պօխարիովը ձերբակալված է, պաշտօնապէս չէ հաստատվում։

ՀՌՕՄ, 17 յուլիսի։ «Օբսերվատօր» լրագրում տպված է պապի պատուիրագրութիւնը, վերաբերվող վանական նոր շքանշաններ և կրօնական կոնդրեգացիաներ*) հաստատելուն։ Այսուհետև դրանք թոյլատրվելու են միայն պապի կամքով։ Մինչև օրս այդօրինակ թոյլատրութիւններ տալիս են եպիսկոպոսները։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 17 յուլիսի։ Սիբիրի հրամանների օգտին ուղարկվելիք իրերը տեղ են հասցնվում երկաթուղիներով ձրիաբար։ Յուլիսի 16-ին, Ալէքսանդրիա Բարձրագոյն հաշին հրաւիրված էին Սեմէնօվսկի գնդի օֆիցէրները, որ իրանց ծառայութիւնը Պետերօֆում են վարում. Սեմէնօվսկի 117-րդ գունդը զինաթափ արվեց Կայսրական սեպական «Ալէքսանդրիա» ամարանոցը։ Դէպի գունդը առաջացան Նոցին Կայսերական Մեծութիւնները գահաժառանգի և օգուստական աղջիկների հետ։ Թագաւոր Կայորը վերցնելով ձեռքերի մէջ թագաժառանգին անցաւ գնդի միջով, բարևեց սեմէնօվցիներին։ Ապա Նոցին Մեծութիւնները անցան Դուբօվայա պարտէզը, ուր թէյ էր պատրաստված գնդի օֆիցէրների և զինորների համար։ Վերջում Նոցին Մեծութիւնները երեխաներով նկարվեցին Սեմէնօվսկի գնդի հետ։—Դատախազային վարչութիւնը քրէական պատժ. 129-րդ յօդուածի և 51-րդ էջի հիման վրա քրէական մեղադրանք է յայտնել Պետական Դումայի նախկին այն անդամների դէմ, որ Վիբօրգում կազմել են կոչ՝ ուղղված ազգաբնակութեան։

19 յուլիսի

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՒ, 17 յուլիսի։ Ռազվկայի մօտ գործադուլ են արել 15 քարածուխային հանքերի 6000 բանուորները։ Ուղարկված են զօրքեր. մեկնել է գեներալ-նահանգապետը։ Գործադուլը առաջացել է տնտեսական պատճառներից։

ՄՈՍԿՎԱ, 17 յուլիսի։ Սկսվեց ուսանողների ընդունելութիւնը առաջին օրը տրված են 1000-ից աւելի խնդրագրեր։

ԿԱՄԵՆԵՑ-ՊՕԴՕԼՍԿ։ Լոյս յուլիսի 14-ի գիշերը 8 չարագործներ, կողոպտելով Նօսկովէզկու շաքարի գործարանի պահապանի ձեռքն ու տաքը, կողոպտեցին վերատեսչի ընակարանը և գործարանի գանձարանը, ընդամենը 20,000 ր.։ Բռնված են 4 հոգի, իսկ մնացածները անյայտացան տանելով փողերը և գողացված իրերը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 յուլիսի։ Դատախազային քննութիւնը պարզել է, որ Պետական Դումայի Վիբօրգում կոչ կազմելու փասաը չէ կարող տալի լինել՝ քրէական պատասխանատուութեան ենթարկելու ըստ քրէական պատժագրքի 3-րդ էջի։ Սակայն վերոյիշեալ կոչը տարածող ամեն մէկ։ պէտք է պատասխանատուութեան ենթարկվի, անկախ նրանից թէ նա Դումայի անդամ է թէ ոչ։

ՀԷԼՍԻՆԳՖՈՐՍ, 18 յուլիսի։ Յուլիսի 17-ի գիշերը Սվէաբօրսկի բերդապատ գունդը սկսեց յուզվել. սրան միացան և թնդանօթաձիգները։ Խռովարարները գրաւելով երեք ամրութիւններ կրակ բացին բերդի վրա։ Կան սպանվածներ և վիրաւորվածներ։ Բերդապահ զօրքը ուժեղացրած է երկու նոր վաշտերով։ Յուլիսի 18-ին հրացանաձգութիւնը դադարեց։ Նոյն օրը Սկաղուէն կղզին մտան մի քանի տասնեակ կողմնակի մարդիկ, որոնց նաւատիները զէնք բաժանեցին և նոյն րօպէին իրարանցում սկսվեց։ Ամիրալ-ապետ զօրքերը կարեցին կղզու ճանապարհը. «երեք ակամաւոր թնդանօթներով և գնդակաձիգներով սկսեցին ամրակոծել այն զօրանոցները, ուր դիրքեր էին գրաւել խռովարարները։ Երեկոյեան 5 ժամին ապատամբները զինաթափ արվեցին։ Հէլսինգֆորսում արտաքրութիւնը համեմատաբար հանգիստ է. միայն բանուորների մէջ յուզմունք է տիրում։ Նիկոմանիա կայարանում բանուորները քանդել են երկաթուղու գիծը՝ զինուորական գնացքի մուտքը արգելելու համար։—Յուլիսի 17-ին ուսանկութեան աջողվեց ձերբակալել Բուսէլի ապարանի վրա յարձակվողներից մէկին՝ դեղագործի օգնական Շմուլ-Մարգոլին, որի բնակարանը խուզարկելու ժամանակ գտնվել են Պետական Դումայի կոչից 4000 օրինակ, յեղափոխական խմբակների 8000 թռուցիկ, 2 բրաունինգ, մէկ կապոց փամփուշտներ և պայթուցիկ նիւթեր պատրաստող կազապարներ։ Մ։ոզն ուղարկված է բանտարկեալների բաժին։

ՄՈՍԿՎԱ, 17 յուլիսի։ Կողոպտված է Ս. Տրիֆոնի տաճարը։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 19 յուլիսի։ Սենատին արված բարձրագոյն ուկազով Պետերբուրգի գատաստանական պալատի գլխաւոր նախագահ Մակսիմօվիչը արձակվում է պաշտօնից հաւով սենատորի կոչման մէջ։ նրա տեղ նշանակված է Օդեսայի դատաստանական պալատի նախագահ Կրաշէնիկովը։ Մինչև նահանգապետի պաշտօնակատար կամերհէր Կուրլօվը արձակվում է պաշտօնից հաշվելով նեբրեն գործերի մինիստրութեան մէջ, միասով պալատական պաշտօնայի տիտղոսում Մինչևի նահանգապետ նշանակվում է Իվաննի նահանգական զէմստվային վարչութեան նախագահ Երգէլին։ Վախճանվեց ռուս-հապոնական պատերազմում ականանաւերի հրամանատար փոխ-ծովապետ Բէզօբրազովը։

ՊԱՐԻԶ, 18 յուլիսի։ Մինիստրների խորհուրդը սկզբունքով որոշեց վերացնել մահվան պատիժը։ Արդարադատութեան մինիստր Սարրիենին յանձնարարված է պատժի նոր սիստեմ սահմանել։

ՏՕԿԻՕ, 18 յուլիսի զեներալ Օկուն նշանակված է գլխաւոր շտաբի կառավարիչ։

ԿԱԼԿՈՒՏԱ, 18 յուլիսի։ Գործադուլ արին Օտա-Ինտիայի երկաթուղու ծառայողները։ Գործաթողները աշխատեցին քանդել երկաթուղու գիծը, բայց նրանց խանգարեցին զործադուլին չը համակրող ընկերները։ Երեկ կայացաւ միտինգ, որի ժամանակ հոնօրները կոչ էին անում շարունակել գործադուլը։

ԼՕՄԺԱ, 18 յուլիսի։ Մակսիկու գաւառի 10 կալուածքների բանուորները, ազդված եկւոր ագիտատորներից, գործադուլ արին։ Դրկաւորները ձերբակալված են։ 7 կալուածքներում բանուորներն աշխատանքները վերսկսեցին նախկին պայմաններով։

ԲԵԼՕՍՏՕԿ, 18 յուլիսի։ Գեներալ նահանգապետի հրամանով գլխաւոր գործարանները պաշտպանվում են զինուորական պահակներով։ Դէպի կենտրոնական փողոցները բացվող բոլոր մուտքերի մօտ կանգնեցրած են պահակներ։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 յուլիսի։ Լրագիրներում երևացած լուրերը, որ նոր մինիստրութիւնը կազմվելու է հասարակական գործիչներից, խնդիրներ չեն պարունակում իրանց մէջ։ Նախ և առաջ սխալ է, որ Պետական Դումայի գումարման ժամանակը մօտիկ ապագայում կը լինի. ապա սխալ է այն ցուցմունքը, թէ հասարակական գործիչները որոշել են մտնել կաբինէտի կազմի մէջ միայն այն պայմանով, որ բարեկարգումները իրականանան օրէնսդրական կարգով։ Կառավարութիւնը թագաւոր կայսրի՝ յուլիսի 9-ի մանիֆեստում յայտնած անյողդողդ կամքի համաձայն կիրառդէ հոկտեմբերի 17-ի մանիֆեստի մէջ յիշատակած բարեկարգումները, և ուստի անկասկած է, որ բոլոր խոշոր հարցերի նկատմամբ կազմելու է նախնական օրինագծեր, որոնց վերջնական լուծումը կը պատկանէ Պետական Դումային։ Իսկ ինչ վերաբերում է մինիստրական ազատ պօրտֆէյլների բաշխման, այդ հարցն արդէն չէ կարող վերջնականապէս լուծված համարվել։

ՍՈՒՏԺԱ, 18 յ.։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Պետական Դումայի նախկին անդամ Սօլօմկոյին, որը նոր էր վերադարձել հայրենիք։

ՕԴԵՍՍԱ, 18 յ.։ Մաքսային բանուորները աշխատանքները վերսկսեցին։

ՄԻՏԱՎԱ 18 յ. (Պաշտօնական թղթակցից)։ «Русское Слово»-ի մէջ սպրդած հեռագիրը, որ գեներալ-նահանգապետը ամենանպատակ մի անակնկալ լուր է հասցրել Պետերբուրգ՝ Միտավայի շրջակայքում տեղի ունեցող անկարգութիւնների օրէ ցօր սպառնալի և անհելի չափեր ընդունելու և ձեռք առնված միջոցների ինչպէս և այդ լուրի բարձր շրջանակներում ստեղծած մեծ ազդեցութեան մասին,—իր մէջ ճշմարտութեան և ոչ մի խօսք չի պարունակում։

ՐԻԳԱ, 18 յ.։ Երէքարաքրը սկսեց գործել։ Գործադուլը շարունակվում է գարեջրի գործարանում, տպարաններում և մի քանի գործարաններում։ Պահանջները տնտեսական են։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 յուլիսի։ Այսօրվայ բօրսային ժողովի ժամանակ տարածված նոր լուրերը, որ նոր կաբինետի մէջ մտնելու են և հասարակական գործիչներ, բարկարար ազդեցութիւն ունեցան ռուսաց արժեթղթերի բարձրանալու վրա։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 18 յուլիսի։ Մինչև Պետական Դումայի նստաշրջանի գումարելը մտադրվում է Տաւրիկեան պալատի նեբրը մի քանի փոփոխութիւնների ենթարկել և շինել նոր բաժանմունքներ, օրինակ՝ մինիսարների խորհրդակցութեան համար։ բացի դրանից շինվելու է մի առանձին մուտք հասարակութեան համար, որպէս զի վերջինս չը խանգարվի պալատի միջացքներում և սրահներում։—Պետական Դումայի անդամների վրա ծախս է եղել 53 օրվայ համար նախնական մօտաւոր հաշով մօտ 400000 ռուբլի։—Այն օրինագծերը, որ մտցրել են Դումա կառավարական առանձին հաստատութիւնները, պէտք է յանձնվին նոր Դումային ի քննութիւն։

—

Այստեղ զեղեցում ենք առաջին խաղարկութեան տոմսերի այն համարները, որոնք տրված են գրաւ եկել յուլիսի 1-ին։

00117	02685	05601	09191	13064	16415
00158	02851	05785	09294	13125	16510
00225	02871	05794	09374	13183	16629
00230	02886	05832	09449	13193	16869
00269	02901	05860	09524	13228	17053
00399	02938	05867	09635	13454	17115
00462	03180	05905	09669	13482	17149
00483	03209	05922	09762	13561	17189
00500	03260	05949	09775	13614	17380
00568	03262	06074	09929	13651	17398
00601	03322	06201	10071	13706	17443
00745	03335	06220	10089	13730	17446
00900	03363	06272	10138	13811	17489
00912	03409	06530	10194	13910	17705
00974	03481	06547	10235	13911	17722
00984	03730	06622	10391	14119	17772
01035	03778	06756	10685	14197	17851
01081	03862	06763	10742	14282	17862
01126	03896	06895	10871	14487	17923
01212	03950	06983	10911	14534	17929
01266	03950	07012	11239	14548	17961
01386	04031	07034	11243	14556	17977
01393	04088	07117	11301	14633	18174
01465	04163	07186	11303	14668	18217
01466	04218	07241	11359	14755	18401
01480	04227	07285	11467	14813	18533
01488	04316	07375	11627	14860	18855
01499	04352	07624	11734	14966	18894
01563	04614	07723	11783	15083	18909
01565	04636	07787	11947	15140	18972
01654	04724	07794	12209	15209	19012
01670	04761	07929	12261	15218	19032
01674	04986	08015	12374	15254	19053
01725	05002	08028	12428	15273	19126
01767	05013	08202	12513	15388	19227
01814	05037	08332	12522	15393	19228
01935	05058	08503	12532	15494	19257
01950	05118	08518	12694	15609	19460
02024	05148	08641	12782	15746	19704
02037	05186	08699	12847	15794	19725
02067	05192	08844	12884	15850	19767
02148	05291	08889	12892	15995	19785
02194	05319	08944	12923	16276	19983
02234	05357	09128	12961	16384	
02396	05506	09133	12976	16385	
02683	05589	09147	13055	16412	

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԲԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 թ.
(Գուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութիւն, վեներական (սիֆիլիս) և մկդանեռ. հ.
Կ. Մ. ԶԻՆՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. ներքին և նեարդային։
Մ. Գ. ԱԽԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մարթաւ. վեներակ. և վիրաբուժութիւն։
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՄԵՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հ.
Ի. Կ. ԴԶԵԼԻՆՍԿԻ—12—1 ժ. ականջ, քթի և կոկորդի
Ա. Գ. ՀԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և նրվեստ. հ.
ՀԻՆ-ԹԱՓԵՆ Ա. Ի. ՇԱՆԳԻՐԻՆԵԱՆ—1½—2 ժ. մանկատարաց հանքեան և կանանց հ.
ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—6—7 ժ. ներքին և երեխայոց և ծաղկաստ.
Ե. Դ. ԱԲԵԱՆՑ—7—7½ ժ. ներքին և երեխայոց հ.
Գնաները 50 կ. չքաւորները ձրի. հանմախտերդի (կան օրկիսմէ) և օգնականների համար առանձին։
Հեռանկարները վերատեսուչ՝
բժշկապետ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ
Լեւոն Օհանջանեան
Մասնագէտ միզային, վեներական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւանդութիւնների։ Ընդունում է առաւօտեան 9-ից մինչև 11 ժամը, երեկոյեան 6—9 ժամ.։ Կանանց և երեխաների համար 11—12 ժ.։ Հասցէն անկիւն Գոլովինսկի պրոսպեկտի և Կազանսկայա փողոցի, տուն Թամամշեանի։ Մուտքը Կազանսկի փողոցից № 2.
(ա. օ.) 193—300

ՂԱՐԱՍՈՒԲԱՋԱՐԻ
հայոց ուսումնարանի համար ՀԱՐԿԱՒՈՐ է մի փորձառու ուսուցիչ, որ կարողանայ և եկեղեցու համար քառաձայն խումբ կազմել։ Գերադասութիւնը տրվում է Ներսիսեանաւարտներին։ Տարեկան 600 ռուբլի ռոճիկ, ընակարան, վառելիք և ծառայ։ Դիմել այս հասցէով՝ Карасубазаръ (Таврич. губ.) Попечительству Армянскаго училища.
(չ.) 2. 1 ան. 3—6

ՀԱՒԼԱԲԱՐԻ ԹԱՏՐՕՆ
Հինգշաբթի, յուլիսի 20-ին
Հայ գերասանական խմբի անդամները մասնակցութեամբ տեղական սիրողների
կը ներկայացնեն
I
ՄԱՐԻՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ
Պիէսա 3 գործող. հեղ. Ա. Աբէլեանի
II
ԱԴԱՄ ԵՒ ԵՒԱ.
Վաղէվիլ 2 գործողութեամբ, փոխ. Ա. Վրոյրի
Մասնակցում են տ.տ. Ազնիւ, Մարգարեան, պ.պ. Անդրանիկ, Բերոյեան, Յարութիւնեան, Լաշքարեան, Խաչիկեան և ուրիշներ։
Սկիզբը ճիշդ 8½ ժամին։
Խաղամիջոցներում կը նուագէ երաժշտական խումբը։
1—1

ՀՐԱՒԷՐ
Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի սրբազան կօնդակների և թեմիս բարձր սրբազան առաջնորդի առաջարկութեան համաձայն՝ Թիֆլիսի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցու 21 և աւել տարեկան հասակն առած երկու սեռի ծխականները հրաւիրվում են նոյն եկեղեցի ամսիս 23-ին, կիրակի ժամ 12-ին, երեք պատուիրակներ ընտրելու ռուսահայոց առաջին եկեղեցական կենտրօնական ժողովի համար չորս պատգամաւորների ընտրութեանը մասնակցելու։
Մողնու եկեղեցու ազգ քահանայ
Տէր-Սիմէոն Զմշկեանց
(հ. չ.) 1—2

ՀՐԱՒԷՐ
Վեհափառ Կաթողիկոսի սրբազան կոնդակների համաձայն, թեմիս առաջնորդի կարգադրութեամբ, Թիֆլիսի Կաթուղիկէ ս. Աստուածածին (Մայդանի ս. Գէորգ) եկեղեցու 21 տարին լրացած՝ արական և իգական բոլոր ծխականները պիտի ընտրեն երեք պատուիրակ՝ ռուսահայ եկեղեցական-կենտրօնական ժողովի պատգամաւորական ընտրութեան համար. ուստի յարգելի ծխականները հրաւիրվում են շնորհ ընելով յուլիսի 23-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան 10½ ժամին նոյն եկեղեցին երկրորդ անգամ ընտրութեանը մասնակցելու։
Ժողովը կանոնաւոր կը համարվի օրքան ընտրողներ ևս ներկայ լինեն։
Միաբան Կաթուղիկէ եկեղեցու
Սահականնոս ազգ քահանայ Սամուէլեանց
(հ. չ. կ.) 1—3

ՀՐԱՒԷՐ
Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի սրբազան կօնդակների և թեմիս բարձր սրբազան առաջնորդի առաջարկութեան համաձայն Հալաբարի Շամքօռեցոց ս. Աստուածածնի եկեղեցու 21 և աւելի տարեկան հասակ առած երկու սեռի ծխականները հրաւիրում են նոյն եկեղեցի ամսիս 23-ին կիրակի ժամ 12-ին, երեք պատուիրակ ընտրելու ռուսահայոց առաջին եկեղեցական-կենտրօնական ժողովի համար չորս պատգամաւորների ընտրութեանը մասնակցելու։
Համազասպ ազգ քահ. Տէր-Յովհաննէսեան
Երեցփոխ՝ Ա. Ղանդախսազեանց
(հ. ու. չ.) 1—3

ՀՐԱՒԷՐ
Ամենայն Հայոց Վեհափառ Կաթողիկոսի սրբազան կօնդակների և թեմիս բարձր սրբազան առաջնորդի առաջարկութեան համաձայն սուրբ Սարգիս եկեղեցու 21 և աւելի տարեկան հասակ առած երկու սեռի ծխականները հրաւիրվում են նոյն եկեղեցի ամսիս 23-ին, կիրակի առաւօտեան ժամը 10-ին, մէկ պատուիրակ ընտրելու ռուսահայոց առաջին եկեղեցական կենտրօնական ժողովի համար չորս պատգամաւորների ընտրութեանը մասնակցելու։
Սուրբ Սարգիս եկեղեցու՝ Կոստանդին քահանայ Արարատեանց
(հ. ուր. չ.) 1—3

Մի հայ օրիորդ
որ աւարտել է իր ուսումը Շուշու Մարիամեան պրոգիմնազիայում և վերջացրել է հաշուապահական կուրսերը, որոնում է իր համար համապատասխան պաշտօն, Թիֆլիսի գրասենեակներում, կամ մագազիններում կասսիրշայի պաշտօն։ Հասցէն «Մշակի» խմբագրութիւն։
1—3

Պարսկաստանի Ուրմի քաղաքի հայոց ծխական դպրոցի համար հարկաւոր են մի ՈՒՍՈՒՑԻՉ և մի ՎԱՐԺՈՒՀԻ։ Դիմել «Մշակ»-ի խմբագրութեանը Հ. Առաքելեանին։
(հ. կ.) 1—2

ԱԳՈՒԼԻՍՅԻ
պ. Յովհաննէս Պետրոսեանի, որը 1903 թուին ուսուցիչ էր Սարմասում, ուր լինելու մասին որևէ տեղեկութիւն ունեցողին խնդրում եմ յայտնել ինձ հետևեալ հասցէով։ Царицынъ, Худавердову, յանձնել Կարապետ Սարգսեանցին։
1—1

Շուտով լոյս կը տեսնէ
ՄԻՔԱՅԵԼ ՆԱԼԲԱՆԴԵԱՆԻ
երկերի երկհատոր հաւաքածուն. երկու հատորի գինն է 3 ռուբլի։ Դումարով առողներին 20% զեղչ։ Դիմել՝ Նոր-Նախիջևան, Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան գրասենեակը։
Նոյն տեղում ծախվում է նաև Ռ. Պատկանեանի երկերի III հատորը. գինն է 1 ռուբլի։ Ուսանողների, ուսուցիչների, աշակերտների և հոգևորականութեան համար Մաք. Նալբանդեանի երկհատորը արժէ 2 ռուբլի, իսկ Ռ. Պատկանեանի III հատորը—50 կ. առանց ճանապարհածախսի։
(չ. ու.) 2—6

ՆՈՐ-ԲԱՅԱԶԵՏԻ հայոց ծխական երկդասեան երկսեռ ուսումնարանների համար հարկաւոր է մի ԱՒԱԳ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ ճեմարանաւարտ կամ դպրանոցաւարտ, շաբաթական 17 դասով, ընդամենը տարեկան 700 ռուբլի ռոճիկով. ցանկացողներն կարող են դիմել նոյն դպրոցի հոգաբարձութեան, այս հասցէով. Новобаязетъ, попечительству армянскаго училища.
Որովհետև հոգաբարձութիւնը նոր ապ ուսուցչի հետ պէտք է կազմի ուսուցչական խումբ, ուստի հին ուսուցչական խմբի բոլոր անդամներն համարվում են արձակված։
Անդամք հոգաբարձութեան՝ Հ. Տէր Մինասյէլեանց, Ա. Բունիաթեանց, Գ. Բուրուժեանց
(ա. օ.) 5—10

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱԼ
Վաճառվում է Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառանոցներում
ՀԻՒԱՆԴԻ ՄԱՐԻԸ
(Բ. ՑՏԵՐՆԻ)
ԿՈՒԼՏՈՒՐԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ԹԻՒՐՔԻՆՑԻՑ
կերմ. թարգմ.
Լ. ԲԱԲԱՅԵԱՆԻ
առանձին գրքերով լոյս են տեսել թարգմանչի նաև հետևեալ աշխատութիւնները
1. Զ. Վերքա Գիւղական Ապատութիւն, թարգմ. գերմ. 15 կ.։
2. Մ. Նորքառ՝ Հայրենասէր Իսալացին, թարգմ. գերմ. 10 կ.։
3. Մ. Հալբէ՝ Սիսամ, թարգմ. գերմ. 15 կ.
4. Ի. Ամօ՝ Երկու Նօվելլա, թարգմ. գերմ. 10 կ.
5. Հ. Իբսէնի՝ Հասարակութեան նեցուկները թարգմ. գերմ. գրամա. 50 կ.
(ամ. օր.)

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ
Ա. և Ե. Գեորգեանցների և Կ. Աւետիքեանց բնկերութեան խանութից ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ գողացված են մուրհակներ, որոնց դումարները լիովին վճարել է ընկերութեան անդամ Ե. Գեորգեանը Մոսկվայում մուրհակատէրերին և որոնց վրա արված են անվերադարձական մակագրութիւններ (безоборотныя надписи) Մոսկվայի հետևեալ փիրմաների՝ 1) Ի. Ֆ. Կուկուշկին 1500 ռուբ. գրված 4 ապրիլ 1905 թ. առ 1-ն մարտի 1906 թ., իսկ հետևեալ երկուսը Բարանովների մանուֆակտուրային ընկերութեան, որոնցից՝ մէկ 5000 ռ. գրված 21 մարտի 1905 թ. առ 27 դեկտեմբերի նոյն թուի և երկրորդը 3980 ռ. 10 կոպ. գրված 29 մարտի 1905 թ. առ 1-ն մայիսի 1906 թուի։
Վերոգրեալի մասին մեր ընկերութիւնը յայտնում է ի գիտութիւն հիմարութիւնների և անձանց։ Յայտարարված է և թէ ոստիկանութեան և թէ ուր հարկն է։
(հ. չ. հ.) 2—3

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ
(Ամառային գնացքների երթևեկութիւնը)
(Ժամերը հաշված են Պետերբուրգի ժամանակով, իսկ փակագծերի մէջինը Թիֆլիսի ժամանակով)

	Պօստային	Մարդատար.	Արագ.	Ապրանք
Բաքուից դուրս գալը	4 ժ. 53 ր. ցերեկ	11 ժ. 03 ր. ցեր.	12 ժ. 20 ր. գիշ.	4 ժ. 03 ր. գիշ.
Թիֆլիս հասնելը	11 » 26 » »	5 ժ. 25 ր. առ.	1 ժ. 30 ր. գիշ.	9 ժ. 37 ր. երկ.
Թիֆլիսից դուրս գալը	12 » 26 » »	6 ժ. 01 ր. առ.	—	—
Թիֆլիսի ժամանակով)	1 » 24 » »	6 ժ. 59 ր. առ.	—	—
Բաթում հասնելը	1 » 38 ր. գիշ.	7 ժ. 07 ր. եր.	—	—
Բաթումից դուրս գալը	5 » 22 » »	5 ժ. 24 ր. ցեր.	—	—
Թիֆլիս հասնելը	6 » 11 ր. եր.	6 ժ. 39 ր. առ.	—	—
Թիֆլիսից դուրս գալը	6 » 58 » »	7 ժ. 37 ր. առ.	5 ժ. 35 ր. ցեր.	10 ժ. 40 ր. գիշ.
(Թիֆլիսի ժամանակով)	7 » 56 » »	8 ժ. 35 ր. առ.	6 ժ. 33 ր. ցեր.	11 ժ. 38 ր. գիշ.
Բաքու հասնելը	1 » 20 ր. ցեր.	12 ժ. 42 ր. գիշ.	6 ժ. 19 ր. առ.	3 ժ. 55 ր. գիշ.
Երևանից դուրս գալը	12 » 02 » »	—	—	11 ժ. 26 ր. գիշ.
Կարսից »	3 » 57 » »	—	—	3 ժ. 18 ր. գիշ.
Ալէքսանդրօպոլից դուրս գալը	7 » 38 ր. եր.	—	—	7 ժ. 06 ր. առ.
Թիֆլիս հասնելը	5 » 06 » առ.	—	—	4 ժ. 49 ր. գիշ.
Թիֆլիսից դուրս գալը	11 » 12 » գիշ.	—	—	3 ժ. 25 ր. գիշ.
(Թիֆլիսի ժամանակով)	12 » 10 » »	—	—	4 ժ. 23 ր. գիշ.
Ալէքսանդրօպոլից դուրս գալը	10 » 30 » առ.	—	—	2 ժ. 47 ր. գիշ.
Երևան հասնելը	1 » 55 » ցեր.	—	—	6 ժ. 10 ր. գիշ.
Կարս հասնելը	4 » 23 » »	—	—	8 ժ. 48 ր. առ.

Ֆինանսների նախարար